

SLŪȚIA, VIAȚA ȘI ACATISTUL
SFINȚILOR FOTIE CEL MARE,
GRIGORIE PALAMA
ȘI MARCV AL EFESULVI

www.mirem.ro

Coperta I: *Icoana Sfinților Ierarhi Fotie Constantinopolitanul, Grigorie Palama și Marcu al Efesului, aprigi mărturisitori împotriva erezului catolicesc, "Teodromia", Grecia.*

Coperta IV: *Sfântul Marcu al Efesului biruitor asupra papei Eugeniu IV la Sinodul tâlhăresc de la Ferrara-Florența, Italia (1438-1439)*

Editor Conon Monahul
© Spoudon Publishing
Tessalonic - Grecia
2004

PRECUVÂNTARE

Închinăm astăzi Bisericii Ortodoxe Române slujbele și acatistele a trei mari sfinți ierarhi: Fotie al Constantinopolului, Grigorie Palama și Marcu al Efesului, slăvit triptic de mărturisitori ai credinței celei adevărate întru Hristos Dumnezeu. La vremea lor, nimeni din cei iscusiți în catoliceasca filosofie - ridicată de papi la rang de teologie - nu au reușit a le sta împotriva în credință și dragoste, iar cuvintele lor pline de înțelepciunea lui Dumnezeu au rușinat un întreg Apus. Precum întunericul nu poate birui lumina, nici trufia Occidentului nu a putut și nici nu va putea vreodată străluci în fața Ortodoxiei; precum sfinții întru smerenia lor nu au putut păstra tăcerea în fața ereziilor timpului se cuvine ca și noi să mărturisim neștirbit viețile luminătorilor noștri.

Sfinții sunt cei care au făcut să răsară adevărul acolo unde era învăluit în minciună, alungând din turmă pe ereticii dezbinători, arătând dragoste celor ce-i înconjurau cu ocări și ură, mărturisind Ortodoxia până la moarte, pătimind de la oameni surghiunul și prigoana. Cuvintele Sfinților s-au sfințit prin pătimirea jertfei de Cruce, aducând în sufletele binecredincioșilor de atunci și de azi lumina adevărului până-n veșnicie: „*Nimeni să nu ne stăpânească în credința noastră: nici un împărat, nici un ierarh, nici un mincinos sinod, nici altcineva, ci numai Unul Dumnezeu, care atât prin El cât și prin ucenicii Săi ne-a fost dată nouă*”.

Ascultători, cititori și împlinitori să ne silim a fi și noi asemenea sfinților, mărturisind cu tărie lumii cugetul cel pururea vecuitor al Trupului Bisericii: **“Nu este mântuire afară de Sfânta Ortodoxie!”** Ne rugăm ca aceste cuvinte să se arate drept scut și sabie tuturor creștinilor care cu ajutorul lui Dumnezeu și pentru Ortodoxie se oștesc împotriva duhurilor viclene ale catolicismului și ecumenismului, întruchipări ale umanismului antihristic al celui din urmă veac ce mutilează duhovniceasca alcătuire, vătămând firea pogorâtă în întunericul apostaziei.

Aducem smerite mulțumiri Părintelui Profesor Theodoros Zisis prin a cărui osteneală și binecuvântare aceste mărturii au văzut lumina tiparului, precum și tuturor Părinților atoniți români ce au întocmit acatistele și au tradus slujbele din Mineiele grecești. Rugăm tuturor iertare pentru toate.

Conon Monahul

*La Praznicul cel luminos al “Învierii Domnului”
11 aprilie 2004*

LUNA FEBRUARIE

ÎN ACEASTĂ LUNĂ ZIUA A ȘASEA

POMENIREA PREACUVIOSULUI PĂRINTELUI NOSTRU FOTIE MĂRTURISITORUL PATRIARHUL CONSTANTINOPOLULUI

LA VECERNIA MICĂ

La Doamne strigat-am..., se pun stihirile
Sfântului Fotie pe 4, glasul 2:
Podobie: Când pe lemn...

Din rădăcină slăvită ca un pom de Dumnezeu sădit ai răsărit, Fotie, și tuturor te-ai arătat plin de înțelepciune și har; prin care petrecându-ți viața toată, te-ai dovedit a fi rodire a dumnezeiescului Duh.

Când cu sfatul cel de sus, ca un vas al Mângâietorului, ai fost hirotonit mare :

și luminat întâistător al Bisericii lui Hristos, atunci preasfințite Fotie, ca pe o rădăcină a tuturor relelor ai muștrădat adaosul Filioque din simbolul credinței, cu înțeleptele tale cuvântări.

Auzind de cinstită chemarea ta, înțelepte, de a străluci tuturor lumina Ortodoxiei celei neprihănite și curate, mincinoasa, fățarnica și inovatoarea învățătură a papei se înspăimântă și tremură, iar întreg Răsăritul desăvârșit și luminat te cinstește pe tine, sfinte Fotie, ca pe cel ce ești întocmai cu Apostolii.

Fost-ai izgonit cu silnicie, părinte, și cu nelegiuită poruncă din Biserica lui Hristos, atunci multe chinuri și necazuri pătimind ca un învederat slujitor al Mântuitorului Hristos, Care după vrednicie cu cununa mărturisirii te-a încununat.

Slavă..., a sfântului, glasul 1:

Împodobit cu râvna apostolică, Părinte, te-ai arătat al Bisericii apărător, căci cu puternic cuvânt ai călăuzit mințile credincioșilor la cele de sus, iar răzvrătirile feluritelor eresuri le-ai rușinat, ca un ierarh de Dumnezeu înțelepțit, pururea pomenite Fotie. Ci întru lumina dumnezeieștilor tale învățături, îndreptează căile noastre, rugându-te cu osârdie lui Hristos pentru sufletele noastre.

Și acum..., a praznicului, asemenea:

Pe Cel singur Atotsfânt Îl aduce în cele sfinte, Sfânta Fecioară; și întinzând mâinile sfințitul Simeon L-a primit bucurându-se și a strigat: Acum slobozește pe robul Tău, Stăpâne, după cuvântul Tău în pace, Doamne.

LA STIHOAVNĂ

Se pun stihirile praznicului, glasul 2:
Podobie: Casa Eufratului...

Bucură-te mult minunate Fotie înțeleptule învățător a toată dumnezeiasca înțelepciune, întărirea și stâlpul întregii Biserici.

*Stih: Gura mea va grăi înțelepciune și
cugetul inimii mele pricepere*

Trâmbiță duhovnicească te-ai arătat lumii, cu glas puternic dogma Ortodoxiei apărând, prea minunate Fotie.

*Stih: Gura dreptului va grăi înțelepciune și
limba lui va rosti judecată*

Ritor cu chip dumnezeiesc al lui Hristos te-ai aflat, întărind și luminând credincioșilor cugetul Bisericii, Fotie al nostru ierarh preaiubit.

Slavă..., a Treimii, același:

Numai din Tatăl porcede Duhul și prin Fiul se dăruiește tuturor, propovăduiești lumii preaînțelepte părinte Fotie.

Și acum..., a praznicului:

Bucuratu-s-a Simeon dacă a primit pe Ziditor în brațe și a strigat: Acum slobozește, Mântuitorule, pe robul Tău că Te-a văzut.

TROPARUL sfântului Fotie, glasul 1:

Ca cel ce ești cu apostolii în ceruri împreună locuitor și ortodocșilor mare apărător, lumii drept învățator iar eresurilor latinești dârz împotrivor, sfinte Fotie, pe Hristos Dumnezeu roagă-L cu deadinsul să mântuiască sufletele noastre.

Slavă..., a sfântului Vucol, glasul 4:

Îndreptător credinței...

Și acum..., al praznicului, glasul 1:

Bucură-te Cea plină de har, Născătoare de Dumnezeu Fecioară; că din tine a răsărit Soarele dreptății, Hristos Dumnezeu nostru, luminând pe cei dintru întuneric. Veselește-te și tu, bătrânule Drepte, cel ce ai primit în brațe pe izbăvitorul sufletelor noastre, Cel ce ne-a dăruit nouă și învierea.

Ectenia și otpusul.

LA VECERNIA MARE

După obișnuitul psalm se cântă: Fericit bărbatul..., starea întâi.

La Doamne strigat-am..., se pun stihirile pe 8: 6 ale sfântului Fotie și 2 ale sfântului Vucol

Stihirile sfântului Fotie, glasul 4:

Podobie: Ca un viteaz între mucenici...

Pe trâmbița înțelepciunii, pe locașul harului Sfântului Duh, pe cel cu totul înțelept în dogmele cele drepte și pe dumnezeiescul luminător al Bisericii lui Hristos, pe turnul cel neclintit, pe șuvoiul cel nedeșertat al cereștilor învățături, după vrednicie să-l lăudăm pe preasfințitul Fotie.

Pe ritorul cel mult înțelept ce cu puterea și cu harul Sfântului Duh a muștră înnoirea învățăturilor și adăugirea apuseană cea din Crez, noi ortodocșii într-un glas să-l ferim pe vrednicul de pomenire Fotie.

Purtând nume vrednic de chemarea ta, preasfințite, strălucești lumină marginilor lumii, căci gonești întunericul tuturor ereziilor ca un drept învățator. Pentru aceasta Biserica lui Hristos, ca pe un mare păstor te cinstește pe tine înțelepte Fotie.

Alte stihiri, glasul 2

Podobie: Cu ce cununi...

Cu ce cununi de laudă îl vom încununa pe ierarhul, pe vestitorul cel preaînvederat al dreptelor dogme ale credinței, pe cel îmbogățit cu felurita cunoștință, pe locașul înțelepciunii celei mai presus de toată înțelepciunea, pe biruitorul a toată flecăreala nedreptății ce se trufea împotriva sfintei Biserici a lui Hristos, pe cunoscutul prieten al Domnului și prea marele Fotie.

Cu ce melodioase cântări vom lăuda pe ierarhul, pe apărătorul Ortodoxiei și sabia împotriva ereticilor, pe grădina a toată virtutea, pe stâlpul Bisericii cel în chipul

focului, pe cel într-adevăr cu mare și dumnezeiesc nume, care luminează inimile credincioșilor ortodocși și îndreptează toată pâcla relelor eresuri, pe înțeleptul și marele Fotie.

Cu ce frumoase cântări vom lăuda pe ierarhul, pe cel ce cu limba-i înfocată a muștrătoare toate eresurile romane și ale lor neîntemeiate înnoiri. Pe cel ce evanghelicește cuvântând a călăuzit poporul cel ortodox către cele de sus, pe cel încercat ca aurul în cuptor prin felurite necazuri și prin pătimiri, pe preaslăvitul Fotie, lauda ortodocșilor.

Stihirile sfântului Vucol, glasul 6:

Slavă..., a sfântului Fotie, glasul 6:

Astăzi a strălucit Bisericii lui Hristos mai mult decât razele soarelui, pomenirea ierarhului Fotie, răspândind dumnezeiască lumină cugetelor credincioșilor. Veniți dar mulțimile ortodocșilor, să prăznuim cu veselie pomenirea ierarhului, strigând cu bucurie: Bucură-te vistierul cel preaplin de multă și felurită înțelepciune și grădina preafrumos mirositoare a cereștilor pliniri! Bucură-te, învățătorule cu chip dumnezeiesc al Predaniei Ortodoxe și preaputernică armă împotriva înnoirilor papistăsești! Bucură-te preaînțeleaptă gură ce propovăduiești cuvântul harului în nenumărate chipuri! Ci acum întru tot fericite Fotie, stând lângă tronul dumnezeieștii măririi, roagă-te pentru sufletele noastre.

Și acum..., a praznicului, același glas:
VOHOD, Lumină lină...

Prochimenul zilei și PAREMIILE

(Caută la 10 februarie ale sfântului Haralambie)

LA LITIE

Se pune stihira hramului și 4 ale sfântului,
glasul 1:

Veselește în Domnul, Biserica lui Hristos, pe marele Fotie, avându-l tuturor păstor,

învățător și apărător de Dumnezeu trimis împotriva a tot vicleana uneltire și a tuturor eresurilor; căci îmbrăcat fiind cu apostolești haruri, ai luptat apostolicește pentru dreapta învățătură a evangheliei păcii și întocmai dumnezeiescului Pavel, binesăvârșindu-ți drumul, te roagă Domnului să ne întărească pe noi în buna mărturisire și să mântuiască sufletele noastre.

Glasul 2:

Binelucrând virtuțile, tuturor ai arătat roadele desăvârșitei cunoștințe, ca un măslin roditor în casa lui Dumnezeu, cu totul minunate Fotie. Ci îmbrăcat fiind cu veșmântul preoției, te-ai arătat Bisericii, ierarh cuvios și fără prihană, plin de dumnezeiască luminare, puternic în cuvânt și faptă; căci cele dogmaticești de eretici le-ai păzit, iar pe noi nevătămați ne călăuzește cu rugăciunile tale către Hristos.

Glasul 3:

Drept învățând cuvântul adevărului ca o gură de Dumnezeu înțeleptă a Ortodoxiei, prea sfințite Fotie, neclintit ai stat împotriva feluritelor erezii, iar Cap a toată Biserica pe Hristos mărturisindu-L a fi, pe întâistătătorul papă al Romei celei Vechi ce socotindu-se mai presus de Biserică, cu dreptate l-ai biruit, fericite, cu limba ta cea de foc dumnezeiește grăitoare. Ci ca unul ce ești de aceeași râvnă cu sfinții apostoli și ierarh îndumnezeit, roagă-te pentru sufletele noastre.

Glasul 4:

Îmbrăcat cu toată armătura Duhului Sfânt, ai propovăduit cu gură ortodoxă în toată Biserica, preaslăvite Fotie, că Duhul purcede numai din Tatăl iar prin Fiul se dă credincioșilor celor ce cu vrednicie se fac părtași lucrării Lui, prin care sfințiți fiind ne facem fiii lui Dumnezeu ci adaosul papistașilor în simbolul credinței l-ai muștrătoare cu tărie, vădindu-l a fi glas nelegiuit și izvor al primejdiioaselor eresuri. Pentru aceasta întărită fiind Biserica lui Hristos prin cuvintele tale, slăvim drept pe Tatăl, pe Fiul

și pe Sfântul Duh, Treimea cea de o ființă într-o singură Dumnezeu.

Slavă..., **glasul 4:**

Pe ierarhul lui Hristos și pe luminătorul cel atotstrălucitor al Bisericii, pe Fotie cel Mare, ca unii ce de el am fost luminați, după datorie să-l laudăm, căci cu preainalta sa iubire de înțelepciune s-a curățit și s-a arătat strună a înaltei cuvântări de Dumnezeu. Iar taina Ortodoxiei bine mărturisind, s-a învrednicit și apostoleștilor nevoițe, ca un următor îndeaproape al apostolilor, împreună cu care se și roagă pentru sufletele noastre.

Și acum..., **a praznicului, același glas:**

Astăzi Maica cea sfântă și mai înaltă decât biserica legii celei vechi, în Biserică Îl aduce arătându-L lumii pe al lumii Făcător și Dătătorul Legii. Și pe care în brațe primindu-L bătrânul Simeon, bucurându-se striga: Acum slobozește pe robul Tău, că Te-am văzut pe Tine Mântuitor al sufletelor noastre.

Și rugăciunile obișnuite.

LA STIHOAVNĂ

Se pun stihirile sfântului, glasul 5:

Podobie: Bucură-te cămară...

Bucură-te luminătorul cel mare și strălucitor al Bisericii lui Hristos, care lumea toată o luminezi cu strălucirile Ortodoxiei; gura cea preaințeleaptă, alăuta duhului cea frumos glăsuitoare, canonul împlinirii întregii înțelepciuni și al dogmelor celor preadrepse ale Bisericii; gură ce picuri nectarul credinței, Fotie, nume mare și auzire minunată, pe Hristos înduplecă să dăruiască sufletelor noastre mare milă.

Stih: Lăuda-se-vor cuvioșii întru slavă și se vor bucura întru așternuturile lor

Bucură-te frumusețea ierarhilor, livada bine mirositoare a filozofiei celei înalte, o, Fotie, de Dumnezeu grăitorule, cea ce porți în cuvintele buzelor tale focul Mângâietorului, cu care ai și ars nebunia cea stricată și

necurată a lepădatului Nicolae papă a Romei, care izvodea hule împotriva Sfântului Duh Dumnezeu; iar tu ca un alt arhanghel, tuturor ai strigat: să stăm bine, să stăm toți pe temelia credinței ca să câștigăm de sus mântuire și mare milă

Stih: Preoții Tăi Doamne se vor îmbrăca întru dreptate și cuvioșii Tăi se vor bucura

Bucură-te întărirea Ortodoxiei, sabie cu două ascuțisuri împotriva a toată erezia, înțelept iconom căruia ți s-a încredințat prin dumnezeiescul har, cuvânt bogat, cu care ai întărit cugetul credincioșilor în frica celor de sus, pentru aceasta ca un înalt glăsuitoare, bărbătește ai pătimit felurite prihane și te-ai învrednicit slavei celei de sus. Pe Hristos roagă-L Fotie păstorule, pentru turma ta.

Slavă..., **a sfântului, glasul 8:**

Lumina Duhului strălucind în inima ta, ai răsărit lumii ca o lumină, o, Fotie mult înțelepte, pentru aceasta spre lumina vieții tale și spre măreția înțelepciunii tale nu au putut să privească toți vrăjmașii noștri ca niște potrivnici în erezie, căci tu ca un alt apostol propovăduiești cu mare glas cuvântul Evangheliei și te rogi pentru sufletele noastre.

Și acum..., **a praznicului.**

La binecuvântarea pâinilor, se cântă troparul sfântului Fotie (de două ori) și al praznicului (o dată).

LA UTRENIE

La Dumnezeu este Domnul..., se cântă troparul praznicului (o dată), troparul sfântului Fotie (o dată). Slavă..., al sfântului Vucol. Și acum..., al praznicului

După Catisma întâi, se cântă SEDEALNA sfântului, glasul 1

Podobie: Mormântul Tău Mântuitorule...

Ca un soare luminos din răsărit strălucind, luminezi tot pământul cu înaltele dogme și risipești întunericul prearelelor eresuri. Pentru aceasta, săvârșim astăzi pomenirea ta cea luminoasă, Fotie părintele nostru.

Slavă..., Și acum..., **a praznicului:**

Soborul îngeresc să se spăimânteze de minune, iar noi oamenii cu glasuri să strigăm cântarea, văzând negrăita lui Dumnezeu pogorâre, cum Cel de care se cutremură puterile cerești, se vede purtat acum de mâini bătrânești, Unul Iubitorul de oameni.

După Catisma a doua, se cântă SEDEALNA sfântului, glasul 4

Podobie: Degrab ne întâmpină...

Împodobit fiind și luminat cu înțelepciunea, păstor cu totul îndumnezeit și stâlp neclintit al Bisericii Ortodoxe, te-ai arătat ierarh din insufierea cea dumnezeiască, îndreptând poporul binecredincios spre pășunile mântuirii. Pentru aceasta, părinte Fotie, minunat Hristos te-a arătat întru cele sfinte.

Slavă..., Și acum..., **a praznicului:**

Preacurată Maica Ta și Născătoare de Dumnezeu Fecioară, în Biserică Te-a adus ca pe un Prunc, Hristoase; și bucurându-se te-a primit în brațe bătrânul Simeon, strigând: Dezleagă-mă acum de legătura trupului, Mântuitorule, căci Te-am văzut pe Tine, lumina cea mai înainte de veci, întrupându-Te.

POLIELEU

Stih 1: Dat-ai trupurile robilor Tăi să le mănânce păsările cerului

Stihiră:

Mărimu-te pe tine, sfinte ierarhe Fotie, și cinstim sfântă pomenirea ta, zicând: pe lauda ortodocșilor.

Altă stihiră:

Veniți toți credincioșii să-l laudăm pe marele Fotie, pe apărătorul ortodocșilor, zicând: pe rușinătorul eresurilor latinești.

Stihuri:

2. Lămuritu-ne-ai pe noi precum se lămurește argintul.

3. Trecut-am prin foc și prin apă, dar ne-ai scos pe noi la odihnă.

4. Pentru aceasta nu ne vom teme, când se va tulbura pământul.

5. Strigat-au dreptii și Domnul i-a auzit pe ei și din toate necazurile lor i-a izbăvit pe ei.

6. Sfinților care sunt pe pământul Lui, minunate a făcu Domnul toate voile Sale întru dâșii.

Apoi: Slavă..., Slavă Ție, Treime... și celelalte.

Sedealna sfântului, glasul 4:

Podobie: Spăimântatu-s-a Iosif...

Ca un ierarh slăvit, ca un slujitor al lui Hristos și înțelept tâlcuitor al darurilor celor mai presus de cuvânt, ți-ai săvârșit fără prihană petrecerea. Strălucit-ai ca o lumină tuturor marginilor cu cuvântul tău bogat, propovăduind strălucirea adevăratei înțelepciuni și dogmele Ortodoxiei. Pentru aceasta Biserica te cinstește ca pe un mare arătător de cele sfinte.

Slavă..., Și acum..., **a praznicului.**

Antifonul 1 al glasului 4:

PROCHIMENUL, glasul 4

Dreptul ca finicul va înflori și ca cedrul cel din Liban se va înmulți.

Stih: Fiind sădit în casa Domnului în curțile casei Domnului va înflori

Toată suflarea...

Evanghelia de la Luca (XXI, 12-19): Zis-a Domnul către ucenicii Săi: păziți-vă de oameni... (caută marți în săptămâna 22 după Rusalii).

Psalmul 50

Slavă..., **glasul 2:**

Pentru rugăciunile sfântului ierarh Fotie, Milostive, curățește mulțimea greșelilor noastre.

Și acum...

Pentru rugăciunile Născătoarei de Dumnezeu, Milostive, curățește mulțimea greșelilor noastre.

Stih: Miluiește-ne, Dumnezeule, după mare mila Ta și după mulțimea îndurărilor Tale curățește fărădelegile noastre.

Și idiomela, glasul 6:

Tâlcuind cuvântul Evangheliei cu felurită înțelepciune și cu netrecută puterea cuvântului ai mustrat pe hulitorii adevărului, preasfințite Fotie, iar buna încredințare a neprihănitei credințe, neatinsă ai păzit-o Bisericii. Și acum, primind plata nevoițelor tale, roagă-te Treimii celei mai presus de ființă, să dăruiască milă sufletelor noastre.

CANOANELE SFÂNTULUI

Se pun trei canoane. Al praznicului pe 6 și două ale sfântului Fotie pe 8.

Canonul întâi al ierarhului (acrostih gr. a lui Ghelasie „Fotie este lumină Bisericii”)

Cântarea 1, glasul 4:
Deschide-voi gura mea...

Luminează-mă cu strălucirea Ta, Treime de o ființă, ca bineîntemeiat să laud pe Fotie dumnezeiescul, luminătorul cel prealuminat al Bisericii, prin care s-a nimicit diavoleasca înșelăciune.

Ca pe un mare învățător și întocmai la obicei cu Apostolii, strălucind de plinătatea dumnezeiescului Duh, te ferește pe tine astăzi Biserica lui Hristos, de Dumnezeu înțelepțite Fotie, locașul înțelepciunii.

Chemat fiind spre cele desăvârșite, toată silința ți-ai dat pentru câștigarea feluritelor înțelepciuni, ci luminat fiind de

dumnezeiescul har, cunoștinței celei de sus vistiernic te-ai arătat.

A Născătoarei:

Întărire și putere, ajutor și sprijin s-a făcut rugăciunea ta către Domnul, celor ce aleargă la acoperământul tău cel puternic și pe tine te măresc, Preacurată Stăpână.

Canonul al doilea al ierarhului (acrostih gr. Să fie cântat Fotie, de Dumnezeu cugetătorul)

Cântarea 1, glas 8:
Carul lui Faraon...

Strălucind mai presus de fire ca un curat cu sufletul te-ai împărtășit din strălucirea Celui în trei Sori, sfinte. Luminează-mi și mintea mea cu purtătoarele de lumină rugăciunile tale, ca după vrednicie să te cânt pe tine, Fotie, cerească făptură.

Învăluit în necuprinsa dragoste, cu cuget de Dumnezeu înțelepțit, toată înțelegerea din afară ai supus-o cu adevărat cuvântului harului și te-ai arătat dascăl de Dumnezeu primitor prin insuflare de sus.

Râu îmbeșugat ce curgi cu dumnezeiești valuri, care din Eden se revarsă și adapă în chip bogat brazdele Bisericii lui Hristos cu șuvoaie înțelegătoare, te-ai arătat cu adevărat Fotie, tănuitorule al celor negrăite, de Dumnezeu grăitorule.

A Născătoarei:

Din preacuratele și fecioreștile tale sângiuiri, luând trup înțelegător, însuflețit și cu minte, Cuvântul, Cel ce este mai presus de tot ce se numește dumnezeu, S-a arătat îndoit la ieșire, dar într-un ipostas, Născătoare de Dumnezeu, ceea ce ești cu totul fără de prihană, și pe omul stricăcios l-ai mântuit.

Catavasie: Pământul cel roditor de adâncime...

Cântarea 3

Pe ai tăi cântăreți...

Cu adevărat viața ta s-a arătat îndumnezeită și împodobită cu dumnezeiești virtuți. Pentru aceasta te-ai făcut păstor prea mare al Bisericii și ierarh de Dumnezeu înțelept, Fotie.

Dovedit-ai cu gura ta, Fotie, în chip adevărat și de Dumnezeu insuflat, ca fiind plin de toată înșelăciunea și departe de învățătura Duhului, cugetul papei Nicolae, stăpânitorul Romei celei Vechi.

Cu lumina înțeleptelor tale învățături desăvârșit ai izgonit cumplitul întuneric al ereziilor, iar Biserica, luminată fiind cu harul tău, Fotie, se bucură dându-ți.

A Născătoarei:

Ca un tron în chipul focului porți pe Stăpânul și Domnul tuturor, Care născându-se din pantecele tău, prin nespusa bunătate, a mântuit pe om din stricăciune, ca un Iubitor de oameni.

Al doilea Canon:

Cel ce ai întărit dintru început...

Îndreptează negreșit către cărările mântuirii, Părinte, neprihănită turmă a lui Hristos, pentru care ai luptat și te-ai nevoit vitejește împotriva ereziilor ca un păstor adevărat.

Îndepărtatu-s-a rușinat de dumnezeiasca lumină a înțeleptitelor tale cuvinte, Nicolae nebunul papă cel fără de Hristos, ce uneltea felurite prigoane împotriva ta; și l-ai biruit desăvârșit pe vrăjmașul Ortodoxiei prin sârguincioasă împotrivirea ta.

Propovăduit-ai Fotie, că Duhul Sfânt, Cel întocmai cinstit împreună cu Tatăl și de un scaun cu Fiul, purcede negrăit numai din Dumnezeu Tatăl și prin Fiul se arată lumii.

A Născătoarei:

Înfrumusețată fiind cu frumusețile curăției celei preastrălucitoare, Duhul Sfânt a venit peste tine, Curată, și te-a arătat Maică a lui Hristos, Atotțiitorului, cu adevărat rămânând iarăși neprihănită Fecioară și după naștere.

Catavasia: Întărirea celor ce nădăjduiesc spre Tine...

Sedelna, glasul 8

Pe Înțelepciunea și Cuvântul...

Dorind din copilărie înțelepciunea, te-ai arătat cu sfintele fapte împodobit și îngrădindu-te cu dumnezeieștile daruri ale Duhului, te-ai arătat prin curăția sufletului cu adevărat bine glăsuitoare al cuvântului lui Dumnezeu, Preasfințite Fotie. O, înțelepte, roagă-te neîncetat să se dăruiască iertare de greșeli celor ce prăznuiesc cu dragoste sfântă pomenirea ta.

Slavă..., Și acum..., asemenea, a praznicului.

CONDACUL sfântului, glasul 8:

Luminătorul Bisericii cel prealuminat, preaîndumnezeitul povățuitor al ortodocșilor, alăuta Duhului cea dumnezeiește glăsuitoare și preaputernicul nimicitor al eresurilor latinești, să fie încununat acum cu laudele cântărilor, căruia-i strigăm: **Bucură-te precinstite Fotie!**

ICOSUL:

Înger al Adevărului, ca un slujitor al înțelepciunii te-ai arătat Fotie, cel ce strălucești dumnezeiește, propovăduind darurile Ortodoxiei cu glasul tău cel îngeresc; pentru aceasta, minunându-ne de strălucirea ta, strigăm:

Bucură-te, prin care Treimea se laudă în cântări;

Bucură-te, prin care vrăjmașul e cuprins de împresurări;

Bucură-te, cea ce pentru Biserică ești mare învățător;

Bucură-te, cea ce pentru Ortodoxie ești preaînțelept ritor;

Bucură-te, a sfinților învățături gură
dumnezeiască;
Bucură-te, a cinstitelor porunci mireasmă;
Bucură-te, că mustri și rușinezi eresurile cu
sunet;
Bucură-te, că ai pățimit prigoane cu
dumnezeiesc cuget;
Bucură-te, cela ce cu slăviții Mucenici
întocmai la obicei ești;
Bucură-te, cela ce în cinstitele corturi cu
cuvioșii te veselești;
Bucură-te, prin care înșelăciunea se
nimicește;
Bucură-te, prin care Adevărul frumos
strălucește;
Bucură-te, preacinstite Fotie.

Cântarea 4

Cel ce șade în slavă...

Arătatu-te-ai preasfințite Fotie, vas cu totul
luminat al înțelepciunii prin strălucirea
petrecerii teologhisind cu insuflarea
dumnezeiescului Duh, ca unuia căruia ți s-au
încredințat dogmele Evangheliei.

Din buzele tale a curs dulceața
dumnezeiescului dar ce a secat veninul a
toată clevetirea, căci harul curge în chip
bogat din gura ta spre păstorirea
binecredinciosului popor.

Surpând înălțările fărădelegii și astupând
gurile celor ce rău doxologeau, cu tărie ai
răbdat nedreptatea și prigoana lor, și ca aurul
în topitoare te-ai arătat vrednic de moștenirea
împărăției cerești, preafelicite Fotie.

A Născătoarei:

Împotriva a toată ispitirea și răutatea șarpelui
și împotriva feluritelor lui vicleșuguri,
întărește Fiică inima mea cea smerită și
dăruiește-mi lumina adevăratei cunoștințe.

Al doilea canon:

Tu ești puterea mea...

Lumină înțelegătoare având în inimă,
înțelepte, pe Lumina Care a strălucit din
Lumină, din Izvorul cel întreit luminător,

strălucești din Răsărit lumii întregi ca un
soare neînserat, întru tot minunate Fotie, ca
unul ce ai câștigat râvna Apostolilor.

Ca pe un următor îndeaproape al lui Hristos
te mărim căci ai pățimit cu blândețe și cu
cuget răbdător prigoniri, scârbe și rele
pățimiri, iar în toată cercarea ai înălțat
însuflețită rugă pentru prigonitorii tăi, fericite
ierarhe Fotie.

Pe trâmbița cea frumos glăsuitoare a
dumnezeiescului Duh, pe stâlpul Bisericii cel
în chipul focului, pe gura cea preaînvederată
a lui Dumnezeu, pe temelia cea neclintită a
Ortodoxiei, pe preamarele ierarh Fotie să-l
lăudăm mulțimile ortodocșilor cu
preaminunat grai.

A Născătoarei:

Ca să ne izbăvească pe noi din blestemul cel
vechi, Cuvântul cel mai înainte fără de
început și împreună veșnic cu Dumnezeu,
pentru bogăția milei, din tine Fecioară s-a
îtrupat, arătând intrările mântuirii tuturor
celor ce cu dreapta credință cugetă despre
tine, Născătoare de Dumnezeu.

Catavasia: Acoperit-a cerurile...

Cântarea 5

Spăimântatu-s-au toate...

Dacă s-a turbat cu trufia papa Nicolae al
Romei împotriva Predaniei și a cinstitelor
Canoane ale Bisericii, fost-a muștrat de limba
ta cea de Dumnezeu grăitoare, Părinte, și
doborât fiind până la pământ, lovit de
înțelepciunea ta.

Întăritu-s-a și a căzut sinedriul cel fără de
lege, care s-a întăritat cu părere ne bună
împotriva buneii tale chemări, Părinte. Dar tu,
chiar de ai pățimit prigoană, răsari marginilor
lumii ca un soare luminos.

Urmând înțelepțește dogmelor celor de
Dumnezeu insuflate, L-ai propovăduit slăvit
pe Hristos Singurul Dumnezeu și Cap al

Bisericii, preadrepte Fotie, iar pe întâistătorul Romei l-ai arătat a fi între patriarhi, doar întâiul între cei ce erau deopotrivă cinstiți.

A Născătoarei:

Milostivește-L Preacurată, pe Hristos Cel mult milostiv, ca să trimită marea și dumnezeiasca Sa milă spre cei ce se află în scârbe și prigoniri cumplite și aleargă la bunătatea ta, Curată, cerând ajutor.

Al doilea:

Pentru ce m-ai lepădat...

Ca unul ce porți puternic nume, te-ai arătat plin de dumnezeiască lumină, iar ca un ritor îndumnezeit fărădelegea puternicului stăpânitor al Romei ai muștrat-o spre a sa îndreptare. De către toți deci să fie laudat Fotie cel Mare, ca un preaînvederat slujitor al lui Dumnezeu.

Neprișcând chemarea sufletului tău de cele cerești cugetător și măreția lumnatei tale înțelepciuni, fericite Fotie, cei ce au ridicat mâna nedreptății asupra ta, părinte, nu au priceput strălucirea ce te însuflețe.

Bulgarii, cei care au primit sămânța cea dumnezeiască a Evangheliei prin înțelepții tăi propovăduitori au învățat a șede neclintiți cu adevărat în predania cea neprișcinită a Ortodoxiei, Fotie.

A Născătoarei:

Născătoare de Dumnezeu Fecioară, ceea ce ai născut negrăit pe Dumnezeu Cuvântul, izbăvește, Fiică, sufletul meu de toată necuvântarea și împrăștierea minții, luminându-mi cugetul ca să pricep cursele ce mi se găsesc întru întuneric.

Catavasiu: Dacă a văzut Isaia cu închipuire...

Cântarea 6

Înțelepții de Dumnezeu...

Preoțit-ai fără prihană, părinte, ca un ierarh dumnezeiesc și împlinitor al legii Atotțiitorului, slujind sfintei Evanghelii ca și Pavel, cu cuvintele și cu faptele.

Împodobit fiind cu toată înțelepciunea te-ai arătat preaslăvit întâistător al Constantinopolului, mare apărător și zid împrejmuitor al întregii Biserici.

Propovăduit-ai în chip ortodox, preaînțelepte Fotie, că Duhul purcede numai de la Tatăl iar prin Fiul se dăruiește credincioșilor, sfărâmând clevetirile celor ce se credeau înțelepți.

A Născătoarei:

Din preacurate sânguiirile tale de Maică, S-a întrupat Cuvântul cel veșnic al lui Dumnezeu și nesticată păzindu-te pe tine, Fiică, a mântuit lumea de osândă.

Al doilea:

Alăuta cea duhovnicească și cu dulce glas a dogmelor ortodoxe, mintea cea cerească a bunătății dumnezeiești, marele Fotie, să fie laudat cu îngerești cântări.

Viteaz apărător al teologiei Duhului fiind, ca un dumnezeiesc tănuitor, de Dumnezeu insuflate Fotie, evlavios ai teologhisit despre Acesta că purcede numai de la Tatăl.

Preaînțeleptul Fotie, ca unul ce poartă nume de lumină, cu strălucirea Treimii ca o lumină lumnat a strălucit din Răsărit tuturor marginilor, tuturor chivernisind învățăturile Ortodoxiei.

A Născătoarei:

Preacurată, roagă-L pe Fiul tău și Dumnezeu să fie izbăviți de feluritele năvăliri și stricăciuni, cei care năzuiesc la apărarea ta și către acoperământul tău aleargă.

Catavasiu: Strigat-a Ție bătrânul...

CONDACUL și ICOSUL praznicului

SINAXAR

În această lună, ziua a șasea, pomenirea
sfântului mărturisitor Fotie, patriarhul
Constantinopolului, cel întocmai cu
Apostolii.

Neamul și instruirea

Sfântul Fotie face parte dintre cele mai vrednice chipuri ale Bisericii veacului al IX-lea, mai mult, a însăși istoriei a toată lumea. Marele întru sfinți Fotie vede lumina zilei în cetatea Constantinopolului în preajma anilor 800-810 după Hristos, fiind adus la viață din părinți binecredincioși. Iubitoarea de Dumnezeu și de fapte sfinte, maica sa Irina, căsătorită fiind cu Sergheie, fratele împărătesei Teodora și al patriarhului Tarasie, odrăslește binecuvântat prunc ce se va arăta mare luminător al Bisericii. Tatăl fiind surghiunit din pricina cinstirii sfințelor icoane, moare în pribegie. Legăturile de rudenie mai sus pomenite vor prileji sfântului șederea alături de cei mai înțelepți dascăli din Constantinopol, unde va deprinde îndeosebi materia ce se cheamă matematică, alături de Leon, arătându-se astfel locaș a toată știința și înțelepciunea. Peste toate, încă din vremea prunciei este înzestrat cu necurmata îndeletnicire a rugăciunii: *“Grija mea din copilărie – avea să scrie mai târziu – era săvârșirea rugăciunii și a cercetării de sine.”* De altfel, însăși mărturia lui Nichita Paflagonul, care nu arăta prea multă evlavie față de sfânt, amintește înălțimea instruirii sale: *“împreună-alergau toate, adică îndemânarea fizică, învățătura, bogăția, prin care și întreaga cărturăreasca deprindere se revărsa asupra-i.”* Îndeosebi râvna spre învățatură, sădită încă din copilărie, pricinuieste aplecarea către dumnezeiasca înțelepciune. Întru sfârșitul instruirii cărturărești, Fotie este cinstit cu vrednicia de protospătar, de căpetenie a străjilor împărătești, fiind totodată și sfetnic de taină al împăratului. Nu zăbovește defel în a-și îmbogăți cunoștințele, adunând înțelepciune din filozoficele învățături, pe care mai târziu le va așterne în scrierile sale, întocmite cu osebită arătată însuflețire în scrierea numită “Dicționar” (Lexicon).

Dascăl al Școlii din Magnavra

Ca dascăl al acestei școli cu vădit duh lumesc, potrivit învățăturilor bisericesti din școlile mănăstirilor vremii, precum cele din mănăstirea Studion și Așezământul Bisericesc al Sfinților Apostoli, sfântul se îndeletnicește în tâlcuirea scrierilor elinești și ale Sfinților Părinți. Astfel, ostentindu-se cu multă migală, sfântul întocmește lucrarea numită “Miriovivlos” sau “Biblioteca”.

Pe lângă orele petrecute la Școala din Magnavra, sfântul pune început unor prelegeri duhovnicești prefăcând propria locuință în școală de filosofie. Înconjurat de câțiva ucenici prea dornici de învățatură, sfântul se ostenește călăuzindu-i în deslușirea teologiei, cea care *“îndreptează toată mintea către evlavie”*.

Trimiterea sa în Bagdad, cetatea agarenilor

Din pricina bogatei înțelepciuni precum și a cumpătării de care dă dovadă, în anul 851 este trimis - împreună cu prea înțeleptul său ucenic Constantin, viitorul Sfânt Chiril luminătorul slavilor -, “la asirieni”, adică în cetatea ce se cheamă Bagdad, pentru a sprijini cu credincioșie curmarea prigoanelor la care sunt supuși creștinii. Ajungând în cetatea Bagdadului, mai precis la Samarra, care în acea vreme era inima Califatului, cei doi sfinți îi uimesc pe agareni cu duhovniceasca înțelepciune. Mai mult, neînfricoșându-se de vreo rea pătimire, sfinții poartă de grijă vestirii în acel ținut a Evangheliei lui Hristos, încredințați fiind că doar astfel este cu putință ca cei doritori de curată viețuire să-și lase urâtele obiceiuri călătorind pe calea mântuirii. Lesne se înțelege pricina pentru care agarenii, după cum adeverește viața sfântului Chiril, vor încerca să-i otrăvească pe sfinți, însă neizbândind - căci asupra sfinților odihnește harul lui Dumnezeu păzindu-i -, în cele din urmă se întorc sănătoși în Constantinopol spre a-și isprăvi duhovniceasca îndeletnicire.

Înălțarea Sfântului Fotie

în scaunul patriarhal al Constantinopolului

În scurtă vreme sfântul ajunge iscusit până și în socotelile cârmuirilor, timp în care întâiul dregător al împăratului, unchiul său Bardas, voieștea a-l izgoni pe Ignatie patriarhul cetății, care se pune împotriva împărțirii acestui dregător la prăznuirea Dumnezeieștii Arătări, din pricina înverdatei sale vieți destrăbălate și a nepocăinței în care stăruia. Alungarea patriarhului Ignatie, de către Bardas este

prilejuită de înmormântarea unui oarecare Ghivona din Dhirrachio, despre care dregătorul credea că era fiul împărătesei Teodora de la un alt bărbat și că, din această pricină, a fost ucis într-un mod barbar de oamenii împăratului Mihail al III-lea. Ghivona este socotit vinovat de înaltă trădare și chiar înmormântarea sa săvârșită de Patriarh, este privită drept dușmănie față de împărat. Din această pricină, Ignatie este silit în iulie 857 să lase tronul, fiind surghiunit în cele din urmă în ostrovul Terevintho din Propontida.

În urma tiranicei izgoniri a patriarhului, Bardas voiește să ridice în scaunul patriarhal un bărbat slăvit de norod pentru virtuțile sale, spre a preîntâmpina oarecari ticluite urzeli. În această privință, gândul dregătorului zăbovește atunci asupra sfințitului Fotie, care cu adevărat era mult lăudat pentru vrednicia și credincioșia sa, nu numai din pricina negrăitelor cunoștințe lumești, ci și a viețuirii în sfințenie, precum și a îndrăznețelor lupte în vederea apărării Ortodoxiei, în vremea celei de a doua prigoane a cinstitorilor de icoane. Fotie se împotrivesc grabnic propunerilor unchiului său, dregătorul Bardas, amintind de multele tulburări și griji ale scaunului patriarhal, cât și de propria nevrednicie. De aceea, cu lacrimi în ochi și din toată inima, se roagă a fi ales altcineva în locul său, nevrând sub nici un chip să bea amarul pahar al necazurilor care îl așteaptă. Totuși, Bardas pricepe deslușit că nu se află în această vreme în împărăție cineva mai potrivit pentru aceasta. Astfel întrebuițează spre dobândirea nădejzii sale, toate chipurile și mijloacele, mergând chiar până la întemnițarea sfințitului Fotie, pentru ca acesta să nu poată fugi în ascuns din Constantinopol. *“Am suferit atâta silă – avea să scrie sfântul după hirotonie, către papa Nicolae – că numai Dumnezeu, Cel ce vede toate cele ascunse, știe. Și o zic pentru că ne-au silit la aceasta, fără ca noi să vrem. S-au purtat față de noi ca și cum am fi fost răufăcători. Ne-au întemnițat și ne-au păzit mai mult timp înainte (de hirotonie) cu luare aminte, căci ne aleseseră pentru vrednicia aceasta, dar noi în nici un chip n-am încuviințat. Ne-au hirotonit cu forța, iar noi în astă vreme plângeam, ne tânguiam și ne loveam pieptul pentru a scăpa de hirotonie”.*

Epistolele de întronizare și Sinodul din 861

După hirotonia săvârșită de Grigorie Asvestul – episcopul Siracuzei și de alți doi episcopi “fără scaun” [adică hirotoniți, dar încă nu întronizați –

n.tr.], sfântul urcă în scaunul patriarhal la 25 decembrie 857, hotărând să-și îndeplinească sarcinile cuvenite rangului său, cu toată râvna inimii și îndeosebi cu toate puterile lui. Imediat după întronizare, trimite obișnuitele solii către papă și patriarhiile din Răsărit, pentru a-i înștiința de toate cele întâmplate. În această vreme, supușii credincioși patriarhului Ignatie cer papei așezarea lui în cinstea de odinioară, neprimind cu nici un chip numirea Sfântului Fotie în scaunul patriarhal.

Pentru aceea, iubitorul de slavă papa Nicolae, care “se făcuse pe sine împărat al lumii întregi”, află grabnic prilej spre a ajunge orânduitor al lucrurilor bisericesti din acea vreme, dorire potrivită deșartelor sale năzuințele cezaro-papiste. Pentru îndeplinirea acestor vreri, Nicolae dă de știre împăratului Mihail al III-lea și însuși lui Fotie într-un chip cu totul nepotrivit, strigând cu tărie că izgonirea lui Ignatie din scaunul patriarhal al cetății Constantinopolului s-a făcut fără îngăduința sa! Așadar, din această pricină el trimite la Constantinopol pe doi legați ai săi, Rodoaldo Porto și Zaharia Anagnis, care, după puțin timp vor lua parte la Sinodul I-II (al Doilea-Întâi), ce se va ține în marea Cetate a Bizanțului în mai 861 după Hristos. În urma acestuia numit drept *Al Doilea Sobor Întâi* întrunind 318 Părinți, deopotrivă cu Primul Sinod ecumenic [de la Niceea – n.tr.], legații papei, cunosători îndeaproape ai frământărilor bisericesti din Răsărit, plecându-se adevărului, primesc pe sfințitul Fotie ca patriarh canonic al Constantinopolului, semnând desăvârșit toate gramatele numirii lui.

Caterisirea Sfântului Fotie de către papa Nicolae și răspunsul sfântului față de hotărârile sinodului din 867

Când trufașului papă Nicolae îi sunt aduse la cunoștință toate cele petrecute la Sinodul din 861, el leapădă hotărârile trimișilor săi, caterisindu-l pe Zaharia în 863, iar pe Rodoaldo în 864. În același chip voiește a face și Sfințitului Fotie, precum și episcopului Grigorie al Siracuzei, neavând însă vreun drept sau stăpânire pentru aceasta. La un sinod, pe care-l adună în 863 în Lateran, numește ca netemeiată hotărârea celui de Al Doilea Întâi Sinod, “caterisindu-i” deopotrivă pe Sfânt, precum și pe Grigorie Asvestul, cel care-l hirotonise pe Fotie. După îndeplinirea celor de mai sus, trimite la Constantinopol și tuturor hotărârea sinodului său,

la care iau parte doar episcopi latini, timp în care se ivește un bun prilej pentru a trimite în anul 866 pe cardinalii și paterii latini în Bulgaria, încercând a dobândi latineștilor eresuri roadele propovăduirii ortodoxe, propovăduire cârmuită și întreținută dinainte de 864 de curtea Bizanțului. Amestecul papei dovedește fără tăgadă Sfântului Fotie cât și întregului Răsărit, pentru prima oară, covârșitoarea cădere a fostei Biserici Apusene, întruchipată de papă. De aceea, Sfântul Fotie adună în 867, la Constantinopol, un sinod al episcopilor Bisericilor Ortodoxe, pentru a hotărî asupra smintitoarei măsurii a Evangheliei, săvârșită de papistași și răspândită cu osârdie nu numai în Apus, ci și în Răsărit. La acest Sinod a fost dat anatemei, în primul rând, adaosul “Filioque” (“și de la Fiul”) strecurat în Simbolul Credinței, ca o a doua purcedere a Dumnezeirii Sfântului Duh, fiind totodată și o nouă încununare a tuturor relelor Bisericii Apusene. Asemeni ereziei numită “Filioque”, este condamnată și amestecarea catolicilor papistași în nou întemeiată, de către Bizanț, Biserică a Bulgariei, fapt oprit cu asprime de sfințele canoane. În același chip s-au osândit toate răstălmăcirile crezului catolic, care se aflau cu totul străine față de hotărârile Sinoadelor Ecumenice ale Bisericii. Peste toate acestea, latinii predicau în Bulgaria învățături noi de credință pricinuind schimbări în viețuirea creștină: botezul “prin stropire”, defăimarea preoților căsătoriți și silirea acestora de a petrece în feciorie, scurtarea Postului Mare la o singură săptămână, mirungerea din nou a credincioșilor din Biserica Bulgară de către episcopii din Apus ș.a. După cercetarea amănunțită a celor pomenite, Sinodul din 867 purcede la anatemizarea trufiei papale și a pofirii de stăpânire ale papei Nicolae, pentru toate lucrările sale potrivnice Sfintelor Canoane și cu desăvârșire străine “Sfintelor Sinoade “ și “fericiților Sfinți Părinți”.

Nedreapta “caterisire” a sfântului de către locuitorii papei. Surghiunirea

Dar după pomenitul sinod, lucrurile iau o întorsătură neașteptată în Bizanț. La 25 septembrie în același an, împăratul Mihail al III-lea este ucis de cel ce până atunci fusese mai marele dregătorilor, Vasile I Macedoneanul, care rămânea astfel singurul stăpânitor. Pentru această vărsare de sânge, Sfântul Fotie îl muștră aspru pe Vasilie I, certându-l, după cum amintește istoricul Zambelio, astfel: “Nevrednic ești

Dumnezeieștilor Taine, tu, care ți-ai întinat mâinile cu sângele binefăcătorului tău”. Muștrarea are drept urmare alungarea Sfântului Fotie din scaunul patriarhal și aducerea din nou a lui Ignatie de către Vasilie I, care voia să-și întărească tronul nu numai cu sprijinul noului patriarh, ci și cu cel al Apusului. Ca și cum toate acestea nu erau de ajuns, are loc în 869 un mincinos sinod la Constantinopol, în fruntea căruia întâistătători erau trimișii papei Adrian al II-lea, care luaseră “din parte-le” hotărârea condamnării Sfântului Fotie. Sfântul fiind adus cu silă înaintea zisului sinod dinainte ticluit, tace cu desăvârșire, având în minte pilda Domnului în fața Caiafei și a lui Pilat. Întrebându-l de pricina tăcerii lui, sfântul răspunde: “*Dumnezeu aude și glasul celui ce tace*”, la care cei din sinod, având întii-stătători pe trimișii papei, nu încetează a-l sili, întrebându-l de nenumărate ori: ”De ce nu răspunzi?” Sfântul le spune “- *Nici Iisus nu a scăpat de condamnare*”.

În urma celor petrecute, îi rânduiesc sfântului scurtă vreme de hotărâre spre a cugeta mai adânc, și pentru a se apăra de învinuirile lor. După încheierea timpului sorocit, sfântul nu primește “libellul” pe care papistașii îl alcătuiesc împotriva lui, ci îi înfruntă, arătându-le că ei trebuie să caute pocăință, și să dovedească cu fapta pocăința pentru învederatele eresuri. După cele zise, Sfântul Fotie este “caterisit” și surghiunit în strâmtorile Bosforului, unde pătimește mahniri din pricina depărtării de tovărășeasca însoțire și de lipsirea cărturăreștilor îndeletniciri: “*Noi - scria el - trăim o viață mai amară decât moartea: suntem robiți; lipsiți de toți, de rude, de slujitori, pe scurt, de toată mângâierea omenească. Dar încă și de cărți am fost lipsiți - lucru nemaiauzit și străin și pedeapsă nouă scornită împotriva noastră!*”

Întoarcerea sfântului în Constantinopol. Așezarea în scaunul patriarhal

Nedreapta purtare față de Sfânt trebuia să se apropie de sfârșit. Odată cu trecerea anilor, în Bizanț lucrurile prind a se schimba și adevărul care în veac nu pierde este iarăși cinstit. Pricină a îndreptării este însuși țarul Boris al Bulgariei, numit din botez Mihail. Înțelegând viclenia apusenilor, Mihail (Boris) care nu mai nădăjduiește a dobândi nimic de la latini, se întoarce spre Bizanțul, care prin osârdua Sfințitului Fotie, cândva îl încreștinase. Această *venire în fire* face să răsară pe buzele tuturor

numele Sfântului Fotie despre care toți povesteau întotdeauna minunându-se. Din această pricină, împăratul Bizanțului, Vasile I, care se află acum fără de domnie, voiește a-și răscumpăra nedreptatea ce o săvârșise împotriva lui Fotie. Spre îndreptarea acelei nelegiuiri, de care Vasile I se socotește mult vinovat, alege pe Sfânt – decât care nu se află altul mai înțelept și mai potrivit -, ca dascăl al nevârstnicilor lui prunci, dar și pentru a-l avea aproape de el ca povățuitor, nu numai în cele bisericești, dar și în cele politice, ba mai mult, în socotelile chivernisirii imperiului.

Împăcarea sfântului cu patriarhul Ignatie

Chiar atunci când într-un oarecare fel cinstirea ce îi fusese știrbită este îndreptată, sfântul voiește să se împăce cu, de acum bătrânul patriarh Ignatie, care-și trăiește ultimele zile ale vieții. Apropiindu-se de Ignatie, Sfântul Fotie cade întâiul închinându-se bătrânului patriarh, care-i întoarce smerit închinarea, dându-și sărutarea dragostei și a păcii, arătând deopotrivă cinstire unul celuilalt. Împăcarea pricinuieste pacea și dragostea pogorâte în inimi, statornicind totodată o neobosită împreună-lucrare între cei doi sfinți patriarhi, despărțiți cândva de samavolniciile lui Bardas și ale împăraților, iar pe de altă parte de uneltirile trufașilor papi. Sfântul îl cercetează patriarh nu numai o dată sau de două ori, ci de multe ori, fiindu-i cu adevărat sprijin în ultimii ani ai vieții sale. Pentru aceasta, după dreptate este arătată această împăcare ca “mai aruncătoare de lumină” decât toate faptele sale mari și preaminunate, și chiar decât prea înțeleptele sale scrieri.

Întoarcerea în scaunul patriarhal

După săvârșirea lui Ignatie, la 23 octombrie 878, Sfântul Fotie se întoarce pentru a doua oară în scaunul patriarhal al Constantinopolului. Pentru cinstirea bisericească a Sfântului Fotie, se întrunește la Constantinopol în noiembrie 879, un sinod de 383 de episcopi, sobor la care iau parte și trimișii papei Ioan al VIII-lea, care mărturisesc împreună cu ceilalți sinodali “că Dumnezeu sălășluiește în el”, adică în Fotie. Acest Sobor desființează hotărârile sinodului din 863, care fusese ridicat de papa Nicolae și ale celui din 869 care, prin uneltirile papei Adrian, îl osândiseră cu nedreptate pe sfânt. Acum ierarhii și poporul Bisericii îi dau cinstirea cea de odinioară, numindu-l pe Fotie după dreptate, “lucrător neînfruntat, împodobit cu toată lucrarea harului”.

După așezarea în cinste, sfântul lucrează în chip dreptmăritor la întărirea credincioșilor, pentru întoarcerea ereticilor, spre întocmirea bibliotecilor, orânduirea așezămintelor ortodoxe și, mai înainte de toate, spre întărirea propovăduirii cuvântului lui Hristos. Îndeosebi grija sa se îndreaptă către cei tineri, aducând în preajmă pe iubiții săi ucenici. Se grijește mai ales să arate cu fapta, poporului lui Dumnezeu, curăția și dragostea sa. Deseori îndeamnă pe credincioși la ridicarea de biserici sau la întărirea celor părginite.

Din nou izgonit din scaunul patriarhal.

Adormirea sa

În 29 august 886, în Bizanț lucrurile prind iarăși a se schimba. Împăratul Vasile I moare și ridicându-se la cârmuirea împărăției fiul său, Leon al VI-lea cel Înțelept. Însă acest împărat, care în tinerețe fusese ucenic al sfântului, din păcate s-a arătat cu totul nemulțumitor față de dascălul său, chiar dacă prin a sa lucrare, a primit în istorie numirea de “înțelept”. Uitând de dragostea ce-i arătase Sfântul, noul împărat coboară degrab din scaunul patriarhal pe Fotie, nevoind a fi muștrat de el pentru viețuirea în desfrânări, așezând pentru aceasta în scaun pe nevârstnicul său frate, Ștefan [care avea doar șaisprezece ani – n.tr.]. De parcă n-ar fi fost de ajuns cele zise, noul împărat întemnițează pe Sfințitul Fotie în mănăstirea Armenilor, fiind socotit în chip mincinos părtaș la o tainică înțelegere împotriva împăratului. În această mănăstire viețuiește surghiunit, îndeletnicindu-se îndeosebi cu deprinderea necontenitei rugăciuni și alcătuind cărți. După izgonire, timp de patru ani, sfântul întocmește una din cele mai înalte lucrări: “*Despre mistagogia Duhului Sfânt*”. Afară de această lucrare, sfântul mai alcătuiește și un mare număr de epistole în care dezleagă cu măiestrie multele neliniști ce preocupau pe cărturarii și teologii vremii. Așadar, sfântul viețuiește în pace până la 6 februarie 897/898, după care își încredințează sufletul lui Dumnezeu, lăsând în urma sa duhovniceștile învățături și slăvitele sale pătămiri cele întru apărarea Ortodoxiei de potrivnicele uneltiri ale papistașilor hulitori ai dreptei credințe. Din această pricină, după dreptate dobândește peste veacuri și numele de mare apărător al Sfintei Ortodoxii. Proslăvit fiind de Dumnezeu pentru cinstirea drepte credințe, binemirositoarele oseminte mărturisesc până în vremea de acum a

sfântului bineplăcuta luptă asupra eresurilor latinești și încununarea slăvitei sale biruințe de către Hristos Împăratul tuturor.

Astăzi o parte din moaștele Sfântului Fotie cel Mare se găsesc în mănăstirea Dionisiu din Sfântul Munte Athos.

Cuvinte de credință

„Căci încă nu trecuseră doi ani de când neamul acela [al bulgarilor, n.n.] cinstea credința cea dreaptă a creștinilor, când bărbați nelegiuți și urâți [misionarii latini, n.n.] (căci în ce chip i-ar putea numi un dreptcredincios?), bărbați ieșiți din întuneric (căci erau făpturi din părțile apusene), [...] venind asupra poporului de curând născut în dreapta credință, ca un trăsnet sau cutremur sau potop de grindină, sau mai degrabă, drept vorbind, ca un mistreț sărind în via Domnului cea iubită și de curând sădită, stricându-o cu picioarele și cu dinții, adică cu purtările lor urâte și cu defăimarea dogmelor – la așa îndrăzneală au ajuns! – au nimicit-o. Căci înșelându-i cu uneltiri, spre stricare și smulgere de la dogmele cele drepte și curate, căutau a-i depărta de credința cea neprihănită a creștinilor.”

„Dar nu numai la călcarea acestora au ajuns, ci, dacă se află o culme a relelor, și la aceasta au alergat. Căci, pe lângă necuviințele arătate, s-au apucat prin cugetări mincinoase și cuvinte de ei născocite, să schimbe și Sfântul Simbol al Credinței, a cărui alcătuire este de neschimbat, după toate hotărârile sobornicești a toată Creștinătatea. O, uneltiri ale celui rău! Au născocit că Duhul Sfânt nu purcede numai de la Tatăl, ci și de la Fiul. Cine a auzit vreodată zbucnind un glas ca acesta, de la nelegiuții de altădată? Ce șarpe viclean le-a vărsat acestea în inimi? [...] Și așa va ieși iarăși pe pământ îndrăzneala lui Macedoniu contra Duhului, strecurându-se sub fapta și acoperământul acestora.”

„Vezi cum aceștia în zadar, sau mai degrabă pentru ușoara vânare a celor mulți, și-au pus numele de creștini! Duhul purcede de la Fiul! De unde ai auzit aceasta? Din cari evangheliști ai luat acest grai? Al cărui sinod este acest cuvânt hulitor? Domnul și Dumnezeuul nostru zice: „Duhul, care de la Tatăl purcede”, iar părinții acestei noi nelegiuiri spun: „Duhul care de la Fiul purcede”. Cine nu-și închide urechile la auzul acestei huliri fără măsură? Aceasta stă contra evangheliilor, împotrivindu-se sfintelor

soboare, aducând mincinoasă schimbare asupra fericiților și sfinților părinți, a marelui Atanasie, a slăvitului în cele teologhicești Grigorie, și a marelui Vasilie, [...], a însuși celui cu adevărat Hrisostom. Și ce zic pe cutare și cutare? Cuvântul acesta hulitor și răzvrătit contra lui Dumnezeu se întrarmează contra tuturor la un loc: prooroci, apostoli, ierarhi, mucenici, ba chiar a sfintelor cuvinte domnești.”

„Iar pe noii înainte-mergători ai lepădării, pe robii celui potrivit, pe cei vinovați de mii de morți, pe stricătorii de rânduială, pe ei care au sfâșiat atât de mult și grozav neamul acela pruncesc în dreapta credință, pe amăgitorii aceștia împotriva lui Dumnezeu, i-am blestemat prin hotărâre sobornicească și sfântă, nu întocmind noi acum osândirea lor, ci arătând anatemele ce le-au gătit de mai-nainte sinoadele și orânduierile apostolice, și făcând-o cunoscută tuturor. [...] Pentru că fac tulburare cu rătăcirea lor cea de multe feluri, i-am lepădat din toată turma creștinilor.” (Epistola enciclică, în Studii teologice, an I, nr.2, 1930, p.61)

Cu ale lui sfinte rugăciuni, Doamne miluiește-ne și ne mântuiește pe noi, Amin.

Cântarea 7:

N-au slujit făpturii...

Luminat cu lumina dumnezeiescului Duh asemenea unei stele din Răsărit și mare dascăl fiind, preaînțelepte Fotie, tuturor ai arătat înțelepțește prin cuvântul tău, că Roma pricină a tot eresul este, de Dumnezeu grăitorule.

Biserica lui Hristos te-a câștigat mare învățator, îndumnezeit luminător și întărit povățuitor, prealăudate părinte Fotie. Pentru aceasta, cuvintele tale nimicesc toată învățătura cea înșelătoare.

Făcutu-te-ai Fotie, preaputernic apărător al Bisericii, turn neclintit și înțelept învățator, surpând până la pământ clevetirile cele deșarte ce se ridică împotriva Ortodoxiei.

A Născătoarei:

Cunoștință dumnezeiască și minte înțeleaptă, dăruiește-mi Fecioară, când mă rog către tine;

ca cealaltă vreme a vieții mele în frica lui Dumnezeu să o petrec, iar după sfârșit starea celor aleși să o dobândească, eu robul tău.

Al doilea:

De pogorârea lui Dumnezeu...

Arătatu-te-ai ca un soare cu totul luminos din Răsărit, înțelepte ierarh Fotie, iar cu bogăția luminii tale, sfinte, pe apusenii robiți de întunericul învățăturilor ereticilor, iarăși îi tragi către dreapta cunoștință.

Înțelepțește ai vădit cu harul tău mândria minții lui Nicolae, vicleanul papă cel în deșert cugetător, iar de înșelăciunea lui păzești cu adevărat neprihănită Biserica lui Hristos.

Dreptmăritoarea lui Hristos Biserică te cunoaște pe tine, Fotie, mare și preaîndumnezeit folositor, stâlp neclintit și arhipăstor de Dumnezeu văzător, pentru care se și bucură de tine și te laudă luminat.

A Născătoarei:

Din firea trupului a răsărit din tine neapus Soarele dreptății, rămânând după întrupare ceea ce era și luminând pe cei ce strigă cu credință: Bucură-te Curată Fecioară, scăparea ortodocșilor.

Catavasi: Pe Tine Cel ce ai răcorit în foc...

Cântarea 8:

Pe tinerii cei binecredincioși...

Pătimit-ai bărbătește ierarhe, smintelile și toată răutatea prigonitorilor ca un următor cu totul credincios al Arhipăstorului Hristos, și cu multă blândețe și cuget osârduitor rugându-L pentru cei ce te prigoneau și te ispiteau, Părinte.

Hristos, Proniatorul a toate, te-a arătat pe tine mult-slăvite Fotie, Arhipăstor al Romei celei Noi, căci ai muștrat cu tărie noile învățături și nebuna părere a Vechii Rome ca pe niște străine de dumnezeiasca Predanie cea moștenită din părinți.

Stătut-ai părinte, la judecata nedreaptă, și prigonit fiind de răutatea celor de dreptate urători, ai fost izgonit din scaun cu silnicie, cercând, ca și slăvitul Gură de Aur, felurite întristări, prihane și înfricoșări. Ci a ta virtute strălucește tuturor asemenea unei negrăite lumini.

A Născătoarei:

Sufletul și trupul, încă și dorirea izbăvirii mele în purtarea ta de grijă le pun, Fecioară. De aceea mă îndreptează către cărarea cea bună și mă mântuiește de săgețile lui Veliar, ca să te slăvesc pe tine cea preaslăvită.

Al doilea:

De șapte ori cuptorul...

Povățuiți fiind în chip de negrăit de cuvintele tale pline de crugul Ortodoxiei, părinte, fugim de zavistia eresurilor, iar strălucită pomenirea ta prăznuind, strigăm cu bucurie: Preoți binecuvântați, popoare prealăudați-l întru toți vecii.

Se bucură astăzi și dănuiește întru pomenirea ta, îmbrăcată în veșmânt de Dumnezeu țesut ca o mireasă cerească, Biserica lui Hristos, cinstindu-te ca pe un preabun călăuzitor; căci ca un mare ierarh o ai păzit-o neîntinată de toată înșelăciunea, Fotie de Dumnezeu purtătorule.

Stâlp de foc cu totul luminos și nor care umbrește cu venirea Sfântului Duh, te-a câștigat cu adevărat Biserica pe tine, Fotie. Căci cu învățătura ta călăuzești poporul Domnului către cărările mântuirii, ca un râvnitor în toate dumnezeieștilor Apostoli.

A Născătoarei:

Ca să îndumnezeiască, Preacurată, frământătura mâinilor Sale, pe Adam cel întâi zidit, care se stricase prin sfatul balaurului, noul Adam s-a arătat Hristos din pânțelele tău; și stricând desăvârșit puterea morții, a înălțat firea oamenilor către slava cea dintâi, Fecioară.

Să laudăm să binecuvântăm...

Din văpaie cuvioșilor rouă ai izvorât, și jertfa dreptului cu apă ai ars-o. Că toate le faci, Hristoase, cu singura voire. Pe tine Te preaînălțăm întru toți vecii.

Catavasiu: Uniți fiind cu focul...

Cântarea 9:

Tot neamul pământesc...

Ca un ierarh în chip preaîndumnezeit ai îndreptat înțelepțește cu faptele și cuvintele, poporul cel ales al Atotțiitorului către moștenirea cea cerească, Fotie prealaudate. Pentru aceasta, după vrednicie te-ai făcut părtaș cereștilor răsplăți, părinte.

Plin fiind de tot harul te-ai arătat Bisericii cu adevărat mare păstor și învățător. Ci o călăuzește cu al tău cuvânt către cunoștința cea mântuitoare, Fotie, cel ce ești cu totul înțelept. De aceea, ca pe un următor îndeaproape al Apostolilor, te mărim cinstindu-te.

Intrat-ai cu adevărat veselindu-te în lumina strălucirii celei dumnezeiești plinindu-ți călătoria, părinte, îndumnezeindu-te cu împărtășirile cele de sus, fericite ierarhe Fotie. Ci ne învrednicește luminării celei mântuitoare a lui Hristos.

A Născătoarei:

Născut-ai cu trup pe Preaînaltul Dumnezeu Cel necuprins, Fecioară cu totul binecuvântată, pe Cel ce a ridicat pe om din groapa pierzării și l-a îndreptat către chemarea cea bună dintru început. Înălță și dorul sufletului meu către sfânta iubire a Aceluia.

Al doilea:

Spăimântatu-s-au de aceasta...

Nevoitu-te-ai cu măreție pe pământ, prealuminate ierarhe Fotie, și întru cunoștință întemeiată pentru neprihănirea și curăția Predaniei și pentru mărturisirea Ortodoxiei.

Pentru aceasta, în ceruri te împărtășești slavei celei prea mari, ca cel întocmai cu Apostolii.

Marele luminător al Bisericii, bogat întru înțelepciune și har, numele cel sfânt și tuturor minunat, cel ce a purtat mare biruință împotriva a toată înșelăciunea cea nouă, să fie laudat de către toți cu glasuri de mulțumire slujitorul lui Hristos, Fotie.

Lăudând în cântări viața ta cea evlavioasă, multele-ți isprăvi și mulțimea sfințelor tale daruri, strigăm ție: Sfinte Fotie, roagă-te cu osârdie împreună cu Ignatie pentru Biserică, fiindcă acesteia te-ai arătat mare apărător.

A Născătoarei:

Preacurată, întru tot cântată Marie, palat purtător de lumină a lui Dumnezeu te-ai arătat, arată-mă și pe mine sălaș al dumnezeieștii străluciri de lumină prin pocăință adevărată, ca să moștenesc strălucirea slavei celei de sus.

Catavasiu: În Lege, în umbră și în Scriptură...

LUMINÂNDA

A sfântului Fotie, glasul 1:

Arătat-te-ai lumii, preaminunate Fotie, podoaba ierarhilor, luminător al Bisericii și trâmbiță cu mare glas a ortodoxelor dogme, muștrând desăvârșit tot eresul și lepădând înșelăciunea cea în deșert glăsuitoare, care se ridică cu ispitire împotriva dumnezeieștilor Predanii și a așezămintelor celor de Dumnezeu rânduite, Sfințite Părinte.

Slavă..., **a sfântului Vucol.**

Și acum..., **a praznicului.**

LA LAUDE

Se pun stihirile 2 ale praznicului și 4 ale sfântului Fotie, glasul 8:

Fotie sfințite, cu lumina Duhului ai strălucit marginilor lumii; arătându-te-ai cuvios păstor preaîndumnezeit al Bisericii lui Hristos, îndreptându-o către cele de sus. O, prea mare

și bună chemare a ta, sfinte! O, mulțimea cunoștinței și a harului prin care ai strălucit!

Părinte, de Dumnezeu grăitorule Fotie, livadă a filosofiei și organ al înțelepciunii celei dumnezeiești te-ai arătat. Pentru care cu sănătos cuvânt înveți Credința Ortodoxă ca un întocmai cu Apostolii, risipind pâcla cea întunecoasă a ereticului Apus, cu strălucirea lui Hristos.

Părinte, de Dumnezeu grăitorule Fotie, când papa Nicolae al Romei înălțându-se cu nedreptate, încerca cu înnoiri să întineze cele sfinte, atunci cu a ta înțelepciune ai muștră deșarta trufie a acestuia. Ci ai strigat cu glas dumnezeiesc: Să stăm bine, să stăm cu frică, să luăm aminte la Predaniile sfinte ale preadrepții credințe.

Părinte ierarhe Fotie, viața și învățăturile tale le numim lumină strălucitoare a Bisericii. Căci tu, ca un alt apostol, ai răbdat cu tărie nenumărate prihane de la latinii ce neînțelepțește te urau. Pentru aceasta slava cea cerească și răsplătirile cele neprădate ai primit, ca un întocmai cu Apostolii.

Slavă..., **glasul 6:**

Să trâmbițăm cu trâmbiță de cântări și săltând bucurându-ne întru prăznuirea cea purtătoare de lumină a Părintelui de Dumnezeu grăitor. Împărații și domnii împreună să-l laude pe cel ce prin grăirile înțelepte învățături, prin părintești muștrări pe împărat l-a dovedit. Păstorii și învățătorii să-i cânte celui ce a doborât sprânceana cea cu trufie înălțată a latinescului eres; pe izvorul înțelepciunii, pe propovăduitorul Ortodoxiei, pe sprijinitorul Bisericii, pe vistierul Duhului, dumnezeiasca gură a dogmelor; pe alabastrul dumnezeieștilor slove, sfeșnicul luminii celei veșnice; pe cel ce dăruiește tuturor lumina Adevărului, pe marele ierarh înconjurându-l cu laude, așa să-i strigăm: Fotie, mult minunate, păzește-ne pe noi de tot eresul și acoperă Biserica cu rugăciunile tale.

Și acum..., **a praznicului:**

Doxologia mare, ecteniile și otpustul.

LA LITURGHIE

La Fericiri se pun: din Canonul praznicului cântarea a III-a pe 4 și a sfântului Fotie, cântarea a VI-a pe 4

După Vohod și tropare, Prochimen glasul 7: Scumpă este înaintea Domnului moartea cuvioșilor Lui. **Stih:** Ce voi răsplăti Domnului pentru toate câte mi-a dat mie? **Apostolul, din Epistola a II-a către Timotei (I, 8-18):** Fiule Timotei, nu te rușina de mărturisirea Domnului nostru...; **Aliluia, glasul 2:** Preoții Tăi Doamne se vor îmbrăca cu dreptate. **Stih:** Căci Domnul a ales Sionul, și l-a ales ca locuință Lui (caută la ziua de 10 februarie). **Evanghelia de la Ioan (XV, 17-27; XVI, 1-2):** Zis-a Domnul ucenicilor Săi: aceasta vă poruncesc vouă: să vă iubiți unul pe altul... (caută Evanghelia a doua din ziua de 26 octombrie).

CHINONICUL

Întru pomenire veșnică va fi dreptul, de auzul rău nu se va teme.

**DUMINICA A DOUA A
SFÂNTULUI ȘI MARELUI POST
ÎN CARE SE CÎNTĂ
RÂNDUIALA CELUI ÎNTRE
SFINTI PĂRINTELE NOSTRU
GRIGORIE PALAMA,
ARHIEPISCOPUL
TESALONICULUI,
A CĂRUI POMENRE SE FACE
ȘI ÎN ZIUA DE 14 NOIEMBRIE**

LA VECERNIE, SAMBĂTĂ SEARA

La Doamne, strigat-am... se pun stihirile pe 10, cântând: trei stihiri ale Învierii, trei ale lui Anatolie și aceste patru ale sfântului, glasul al 2-lea:

Podobie: Cu ce cununi de laude...

Cu ce cântări de laude vom lăuda pe ierarhul? Trâmbița teologiei, gura cea insufletă de văpaia harului, cinstitul locaș al Duhului, stâlpul Bisericii cel neclintit, bucuria cea mare a lumii, râul înțelepciunii, sfeșnicul luminii, steaua cea luminoasă care luminează făptura.

Cu ce înflorite laude, vom încununa pe ierarhul? Pe apărătorul adevăratei evlavii și potrivnicul nelegiurii, pe oblăduitorul cel călduros al credinței, pe cel de frunte cârmaci

și învățător; lira cea plină de bun sunet a Duhului, limba cea strălucitoare ca aurul, izvorul care izvorăște ape de vindecări credincioșilor; pe marele și minunatul Grigorie.

Cu care buze noi pământenii vom lăuda pe ierarhul? Pe învățătorul Bisericii, pe vestitorul dumnezeieștii lumini, pe cugetătorul tainei celei cerești a Treimii. Podoaba cea mare a monahilor; pe cel ce a strălucit cu fapta și cu înțelepciunea întru cele de sus; lauda Tesalonicului, în ceruri însoțit cu cel din aceeași cetate, cu izvorătorul de mir, dumnezeiescul și preaminunatul Dimitrie.

Slavă..., **glasul al 6-lea:**

Cuvioase de trei ori fericite, preasfinte părinte, păstorule cel bun și ucenic al mai-Marelui păstorilor, Hristos, cel ce ți-ai pus sufletul pentru oi; însuși și acum, Grigorie de Dumnezeu purtătorule, părintele nostru, cu rugăciunile tale cere să se dăruiască nouă mare milă.

Și acum..., **a Născătoarei, cea dintâi a glasului.**

TROPARUL sfântului Grigorie, glasul 8:

Luminătorule al dreptei credințe, sprijinul Bisericii și învățătorule, podoaba monahilor, apărătorul cel nebiruit al teologilor, făcătorule de minuni Grigorie, lauda Tesalonicului, propovăduitorule al harului, roagă-te pururea să se mântuiască sufletele noastre.

LA LITIE

Stihira hramului, Slavă..., Și acum..., a Născătoarei.

LA STIHOAVNĂ

**Stihirile Învierii, după Alfa-Vita
Slavă..., glasul al 8-lea:**

Limba cea trează spre învățătură, răsunând în urechile inimilor, ridică sufletele celor nepăsători, și prin cuvintele tale cele grăitoare de Dumnezeu scară se află, suind

pe cei de pe pământ la Dumnezeu. Pentru aceasta, Grigorie, minunea Tesaliei, nu înceta rugându-te lui Hristos, să lumineze cu dumnezeiască lumină pe cei ce te cinstesc pe tine.

Și acum..., **a Născătoarei**: Fecioară, care nu știi de mire... (caută înapoi la **Duminica lăsatului sec de carne**), Acum liberează..., Sfinte Dumnezeule... **După** Tatăl nostru..., **troparul**: Născătoare de Dumnezeu... (de trei ori) **și cealaltă urmare a Privegherii**.

Iar unde nu este Priveghere, se zice **troparul Învierii**, Slavă..., **al sfântului, glasul al 8-lea**: Luminătorule al dreptei credințe..., Și acum..., **al Născătoarei**: Cel ce pentru noi Te-ai născut...

DUMINICĂ DIMINEAȚA

După cei șase psalmi, la Dumnezeu este Domnul., **troparul Învierii (de 2 ori)**. Slavă..., **al sfântului, glasul al 8-lea**:

Luminătorule al dreptei credințe, sprijinul Bisericii și învățătorule, podoaba monahilor, apărătorule cel nebirit al teologilor; făcătorule de minuni Grigorie, lauda Tesalonicului, propovăduitorule al harului, roagă-te pururea să se mântuiască sufletele noastre.

Și acum..., **al Născătoarei**: Cel ce pentru noi Te-ai născut...

Obișnuitele Catisme și citire din Cartea Facerii. Apoi antifoanele glasului. Toată suflarea... **Evanghelia Utreniei ce va fi de rând.** Învierea lui Hristos..., **Psalmul 50.** Slavă..., **glasul al 8-lea**: Ușile pocăinței deschide-mi.... Și acum..., În cărările mântuirii...

Apoi stihira, glasul al 6-lea: Stih: Miluiește-mă, Dumnezeule..., La mulțimea faptelor mele...

Canoanele: din Octoih al Învierii cu irmosul pe 4, al Triodului pe 4 și al sfântului din Minei pe 6.

CANONUL SFÂNTULUI

Cântarea 1, glasul al 4-lea:

Irmos: Deschide-voi gura mea...

Veniți, dumnezeiești ritor și cei mai aleși dintre teologi, veniți, limbile cele de Dumnezeu grăitoare, adunați-vă întru una, ca să laudați după vrednicie pe ritorul Duhului, pe dumnezeiescul Grigorie.

Să fie laudat de toți stâlpul credinței, apărătorul Bisericii, marele Grigorie, preaalesul păstor al Tesalonicului, cu adevărat podoaba cetei ierarhilor.

Slavă...,

Din pruncie ai dorit înalta viețuire, din tinerețe iubind, părinte, înțelepciunea cea desăvârșită; și întocmai cu obiceiurile și cu gândul te-ai arătat cu cel de un nume cu tine, dumnezeiescule Grigorie.

Și acum..., **a Născătoarei**:

Fii mie Preacurată, cale viețuirii, povățuindu-mă către dumnezeieștile locașuri, că am rătăcit și lunec spre prăpăstiile răutății, din care ridică-mă cu mijlocirea ta.

Catavasie: Deschide-voi gura mea...

Cântarea a 3-a:

Irmos: Pe ai tăi cântăreți...

Păzind curgerile dumnezeieștilor tale învățături, scăpăm de toată uneltirea celor de rea credință și alungăm toate cetele lor, cu sfințitele tale scrieri, Grigorie.

Filozofiile cele nebunești ale celor cu rea credință ai stricat, fericite, având în inima ta înțelepciunea lui Dumnezeu cea ipostatică, prin care cu sunet ai sfârâmat deșartele lor

îngâmări.

Slavă...

Omorându-ți toată desfătarea trupului celui stricăcios, înțelepte, sihăstrește ți-ai înviat mișcările sufletului, și l-ai făcut pe el organ dumnezeiesc al teologiei.

Și acum..., **a Născătoarei:**

În cunoștința minții și cu voință, am iubit cu râvnă viețuirea cea de rușine și-ntru risipă; dar cu dumnezeiasca dragoste leagă-mă, Fecioară, mireasă a lui Dumnezeu, prin dumnezeiască rugăciunea ta.

SEDEALNA, glasul al 4-lea:

Podobie: Degrab ne întâmpină...

Înșelătoria celor rău-credincioși ai ars-o, înțelepte, și credința ortodocșilor bine ai arătat-o și ai luminat lumea. Pentru aceasta purtător de biruință te-ai arătat, stâlp Bisericii și arhieru adevărat. Deci nu înceta rugându-te lui Hristos, să ne mântuiască pe noi toți (**de două ori**).

Slavă..., Și acum..., **a Născătoarei:**

Prioste degrob rugăciunile noastre, stăpână, și le du Fiului și Dumnezeului tău, Doamnă cu totul fără prihană. Stinge năravurile hulitorilor, doboară vicleniile surpând Preacurată, îndrăzneala celor rău credincioși, care se întrarmează asupra robilor tăi.

Cântarea a 4-a:

Irmos: Sfatul cel neurnat...

Deschizându-ți gura ta, părinte înțelepte, ai propovăduit înțelepciunea lui Dumnezeu, la care ai cugetat în inima ta pururea; și pe Varlaam cel deșert, neînțelept și fără de minte l-ai arătat.

Apus-ai sub pământ, după legea firii, soare preadulce; însă răsări-vei de dimineață cu Hristos, Soarele cel neapus, Cel ce caută spre toți prin rugăciunile tale.

Slavă...

Arătatu-te-a harul lui Dumnezeu pe tine, fericite, laudă și sprijin prea mare ortodocșilor și păstor bun și al doilea teolog și turmei păzitor neadormit.

Și acum..., **a Născătoarei:**

Deschide-mi urechile sufletului, Maică a lui Dumnezeu, ceea ce ai născut pe Cel ce a deschis mai înainte urechile surdului, și mă învrednicește a lua în urechi dumnezeieștile cuvinte a le și împlini.

Cântarea a 5-a:

Irmos: Spăimântatu-s-au toate...

Cu secera cuvintelor tale și cu sfințitele scrieri, ai tăiat eresurile cele spinoase și vlăstarele neghinelor străine; și ai semănat semințele Ortodoxiei, cele de dreaptă credință, Ierarhe Grigorie.

Cuvintele tale, preaînțelepte, și cinstitele scrieri sunt rouă cerească, miere din piatră, pâine îngerească celor ce aleargă la tine; fagure de miere, mâncare preaplăcută, îndulcire și izvor de apă vie, Grigorie.

Slavă...

Învățător obștesc te cunoaște pe tine pământul și marea, stâlp sfințit al Ortodoxiei și cinstită armătură a dumnezeieștilor dogme, sfințit înțelept cuvântător de Dumnezeu, împreună-locuitor și părtaș și întocmai la obicei cu Apostolii.

Și acum..., **a Născătoarei:**

Cu curgerile milostivirii tale spală întinăciunea inimii mele, Fecioară Preacurată, și-mi dăruiește chipuri de pocăință, cu sfințitele tale rugăciuni cele către înduratul Dumnezeu, pe Care în chip de negrăit L-ai născut.

Cântarea a 6-a:

Irmos: Înțelepților de Dumnezeu...

Ruptu-s-a deșarta întărâtare și limba lui Varlaam celui fără minte, cu cuvintele, dogmele și ascuțimea minții înțeleptului împărat

și cu a ta, Grigorie.

Dumnezeiasca liră a Duhului, trâmbița care a vestit luminat tainele lui Dumnezeu, pe marele ierarh al Tesalonicului, limba cea de Dumnezeu cuvântătoare, cu cântări să o cinstim.

Slavă... ,

Povățuind pe popor oarecând ca un stâlp de foc, ai ars pe vrăjmașii credinței; iar adunările credincioșilor le-ai luminat, de Dumnezeu înțelepțite, Părinte Grigorie.

Și acum..., **a Născătoarei:**

Stăpână Preacurată, fii mie liniște și liman de mângâiere, trecându-mă la dumnezeiescul țarm cel fără de valuri și alinându-mi furtuna patimilor mele.

CONDAC, glasul al 8-lea:
Pe tine, organul înțelepciunii, cel sfințit și dumnezeiesc, trâmbița cuvântării de Dumnezeu cea strălucită, cu un glas te lăudăm, Grigorie de Dumnezeu grăitorule. Ci, cel ce stai ca o minte înaintea Minții celei dintâi, către Dânsul îndreptează mintea noastră, Părinte Grigorie, ca să strigăm ție: Bucură-te, propovăduitorule al harului.

ICOS

Înger te-ai arătat pe pământ, vestind oamenilor cele dumnezeiești, ce nu se pot grăi. Că având minte omenească și trup, cu glasuri ca ale celor fără de trupuri, ne-ai făcut pe noi de ne-am minunat, de Dumnezeu grăitorule, a striga ție acestea: Bucură-te, cel prin care a fost gonit întunericul! Bucură-te, cel prin care a venit lumina! Bucură-te, vestitorule al Dumnezeirii celei nezidite! Bucură-te, arățătorule al mincinoasei teologhisiri cu adevărat nebune! Bucură-te, cel ce ai spus că firea lui Dumnezeu este înălțime neajunsă! Bucură-te, cel ce ai zis că lucrarea Lui este adâncime, care nu se poate lesne vedea! Bucură-te că slăvirea lui Dumnezeu bine ai vestit-o! Bucură-te că

părerile făcătorilor de rele le-ai muștrat! Bucură-te, luminătorule, cel ce ai arătat Soarele Hristos! Bucură-te, paharule care dai băutură nemuritoare! Bucură-te, prin care strălucește adevărul! Bucură-te, prin care s-a întunecat minciuna! Bucură-te, propovăduitorule al harului!

SINAXAR

**LA DUMINICA A DOUA A
POSTULUI MARE**

Sinaxarul din Minei, apoi acesta.

În aceeași zi, în Duminica a doua a Sfântului și Marelui Post, facem pomenirea celui între sfinți Părintelui nostru Grigorie Palama, arhiepiscopul Tesalonicului.

Acest fiu al dumnezeieștii și neînseratei lumini, cu adevărat om al lui Dumnezeu și minunat slujitor al lui Hristos era din Asia, din părinți de neam și slăviți. S-a silit să-și împodobească cu virtute și învățătură nu numai pe omul cel din afară și văzut, ci cu desăvârșire pe cel lăuntric și nevăzut. Pe când se afla de vârstă pruncească, tatăl se săvârșește. Maica sa îl învață crescându-l atât pe el, cât și pe frații și surorile lui în petrecerea după legile Domnului și din Sfintele Scripturi. Ajunge totodată un bun cunoscător și al învățăturii lumești, căci s-a făcut următor învățaților dascăli. Grigorie, înțelept din fire, având o preabună râvnă, adună în scurtă vreme tot felul de cunoștințe, încât, ajungând la vârsta de douăzeci de ani și socotind pe toate ca o nimica și mai înșelătoare decât visurile, se încredințează lui Dumnezeu, pricina și Dătătorul oricărei înțelepciuni, și printr-o viețuire mai sporită își afirmă Lui toată virtutea sa. De aceea descoperă maicii sale dorirea petrecerii în Hristos, dragostea arzândă ce-o avea de multă vreme pentru Dumnezeu. Tot acum Cuviosul pricepe că și ea tănuiește de mult aceeași dorire, defătându-se în duhul cu cele deopotrivă. Adunând așadar în preajmă pe prunci, maica se veselește: «Iată eu și pruncii pe care mi i-a dat Dumnezeu!». Apoi voind a afla gândurile cu care se însoțeau în cele duhovnicești, le arată dorirea fratelui lor cel mare. Acesta, grăind cu multă inimă, îi sfătuiește la rându-i spre aceleși doriri, îndemnându-i să fugă din lume. Astfel, după îndemnul evanghelic, împărțindu-și toată averea săracilor, lasă ușurat cinstirile lumești și zarva

din palatele împărătești, urmând lui Hristos. Plecând dimpreună cu frații în Sfântul Munte al Athonului, duce pe maică și pe surori într-o mănăstire de maici. Lăsând apoi pe frații săi viețuiescă într-o mănăstire de obște, Cuviosul alege să intre sub ascultarea unui bătrân îmbunătățit numit Nicodim, trăitor în liniștirea pentru Dumnezeu. De la acesta deprinde cu fapta smerenia duhului, punându-se sub toată porunca și toată virtutea, dobândind în chip tainic sprijinul și milostivirea nebiruită a Preasfintei Născătoare de Dumnezeu. După mutarea lui Nicodim către Dumnezeu, viețuiește câțiva ani în Marea Lavră cu multă râvnă în cele duhovnicești. De dragul liniștirii lasă Marea Lavră, îmbrățișând pustia. Aprins fiind de râvnă și dorind neostoit să fie cu Dumnezeu, se dă pe sineși ostenețelor peste fire. Nevoindu-se cu lucrarea rugăciunii necurmăte, biruie pofta trupului și luptele dracilor înălțându-și mintea către Dumnezeu, dobândește cu lacrimi și privegheri a sufletului curăție, făcându-se vas ales al harurilor dumnezeiescului Duh, fiind miluit chiar cu dumnezeiești arătări. Vrednic de laudat e faptul că lăsând Athosul și sălășluindu-se în cetatea Tesalonicului din pricina năvălirilor ismailiților, nu-și lasă felul său aspru de a viețui, chiar și atunci când va pribegi și în alte cetăți.

După mulți ani, dobândind desăvârșit curăția trupului și a sufletului, cu voia lui Dumnezeu este așezat în vrednicia preoțească. Ca și cum s-ar fi aflat fără trup petrecând, săvârșea Sfintele Taine și era, ca să spunem așa, afară de el însuși, încât cei ce-l priveau se pocăiau doar văzându-l. Era cu adevărat mare și era cunoscut de cei care viețuiau după rânduiala lui Dumnezeu, ca fiind purtător de Duh. Astfel se arăta privirilor celor care-l cunoșteau: având stăpânire asupra dracilor, izbăvind pe cei cuprinși de uneltirile lor; făcând ca pomii cei neroditori să rodească; văzând mai dinainte cele viitoare; aflându-se împodobit cu toate harurile dumnezeiescului Duh. Ființă lucrarea poruncilor stă în puterea noastră, și fără osteneți nu este încununare și nici arătare a credinței - căci împreună-lucrarea faptei bune și a bunelor doriri înalță pe omul care trăiește după Dumnezeu -, pentru aceasta a îngăduit Dumnezeu să cadă acest mare bărbat în felurite și neconținute ispite, ca prin toate acestea să se arate cu adevărat vrednic. Ce minte poate să-și închipuie cele prin care a trecut? Ce cuvânt poate zugrăvi uneltirile mai aprige decât cele dinainte ale cumplitului vrăjmaș, învinuirile și bârfele

aduse lui de noii luptători împotriva lui Dumnezeu? Cine poate să spună cât de mult a luptat pentru credință timp de douăzeci și trei de ani, pătîmind din partea vrăjmașilor vătămări și felurite prihane?

Ereticul latin Varlaam din Calabria, care se credea grozav în lumeasca înțelepciune și socotind în deșertăciunea cugetelor sale, că știe toate, pornește război cumplit împotriva Bisericii lui Hristos, a dreptei noastre credințe ortodoxe și a tuturor celor care o țin cu tărie. Varlaam învață nebunește că harul deopotrivă pătaș Tatălui și Fiului și Sfântului Duh și lumina veacului ce va să fie, prin care vor străluci și dreptii ca soarele, în chipul în care și Hristos a arătat-o strălucind ca soarele pe Muntele Taborului, și, pe scurt, toată puterea și lucrarea Dumnezeirii triipostatică, este cu totul deosebită de firea dumnezeiască și este materialnică. Iar pe cei care cugetau drept, că acea dumnezeiască lumină este nematerialnică și că toată puterea și lucrarea dumnezeiască nu sunt nicidecum însușiri noi printre cele firești ale lui Dumnezeu, pe toți aceștia, prin cuvinte și prin scrieri mari, îi numește închinători la doi dumnezei și închinători la mai mulți dumnezei, după cum se numesc și iudeii, Sabelie și Arie.

Pentru a vădi răcăcirea lui Varlaam, Biserica a trimis la Constantinopol pe dumnezeiescul Grigorie, ca mărturisitor al credinței și cunoscut apărător, dar, mai bine-spus, ca arătător și învinuit. Dumnezeiescul împărat Andronic al patrulea Paleologul, apărător al drepte credințe, cheamă la mărturisire sfântul sinod. Venind la acest sobor și Varlaam - cu ereticele învățături pomenite și cu învinuirile aduse credincioșilor -, marele Grigorie, plin de dumnezeiescul Duh și îmbrăcat cu putere nebiruită, astupă acea gură deschisă împotriva lui Dumnezeu și în sfârșit o biruie prefăcând-o în cenușă prin însuflețitele cuvinte și prin scrieri, ereziile cele asemeni ghimpilor. **Neputând răbda rușinea, Valaam vrăjmașul drepte credințe află scăpare între catolici, de unde și venise.** În sinod, Grigorie, după ce muștră pe Varlaam, muștră și pe Polichindin prin cuvinte potrivnice, făcând de ocară scrierile acestuia. Cu toate acestea, iubitorii acestor eresuri nu zăboveau a război Biserica lui Dumnezeu.

Silit mai mult de sfântul sinod și chiar de împărat, și înainte de toate prin voia dumnezeiască, Grigorie este înduplecat a primi ridicarea în scaunul arhiepiscopal, pentru a păstori sfântă Biserica a Tesalonicului. Împodobit

fiind cu astfel de har, luptă cu mai multă bărbăție și stăruință pentru credința ortodoxă. Pe mulții, cumplitii și viclenii prieteni ai lui Achindin și Varlaam, care se arătau ca niște pui înverșunați ai unor fiare sălbatice precum învățăturile și scrierile lor, i-a amuțit cu felurite lămuriri, prin cuvântări și scrieri de Dumnezeu insuflete, nu o dată sau de două ori, sau de trei ori, ci de multe ori și în multe împrejurări, nu numai în vremea unui împărat ori patriarh, ci de-a lungul domniei a trei împărați, care au luat sceptrul împărăției unul după altul, și tot atâtor patriarhi și sinoade. Ci în sfârșit i-a biruit. Unii îndărătnici, socotind o nimica dreptatea dumnezeiască, au rămas în rătăcirea lor, fapt petrecut cu toate ereziile.

Pe scurt, acestea și atât de mari sunt biruințele marelui Grigorie împotriva răucredințioșilor. Dar Dumnezeu, pe căi neștiute, îl trimite învățător și în Răsărit. Din Tesalonic este trimis în Constantinopol ca să potolească certurile dintre împărați. Este prins însă de agareni și ținut în stăpânirea lor un an întreg. Ca un luptător călătorește din loc în loc și din cetate în cetate, propovăduind cu mult curaj Evanghelia lui Hristos. Pe cei tari îi întărea și mai mult și-i sfătuia să stăruie în credință, iar pe cei șovăielnici, poticniți în credință ce-i puneau întrebări cu privire la cele ce se petreceau în acea vreme, îi sprijinea cu înțelepciune dumnezeiască, dându-le lămuriri înțelepte tuturor întrebărilor ce i le puneau. Iar celorlalți, care s-au rupt în chip nebunesc de Biserică și batjocoritori ai învățăturilor ortodoxe: a iconomiei întrupării Domnului și Dumnezeului nostru, de cinstita cruce, de cinstitele icoane cărora ne închinăm, de multe ori le vorbea cu îndrăzneală. Mai mult încă le tâlcuia și cele despre Mahomed, răspunzând și altor multe întrebări. Prin răspunsurile pe care le dădea, pe unii îi uimea, iar pe alții îi puneă împotriva lui, făcându-i a-și întinde mâinile asupra lui și i-ar fi pus mucenicește capăt zilelor dacă, prin purtarea de grijă a lui Dumnezeu, n-ar fi fost cruțat cu nădejdea răscumpărării sale cu bani. Petrecându-se una ca aceasta, marele Grigorie este slobozit de creștinii iubitori de Hristos. Și așa a plecat îndată, mucenic nesângerat, la turma sa.

Pe lângă multe și mari daruri ce avea este împodobit cu semnele lui Hristos, asemeni lui Pavel, lipsurile lui Hristos (Col. I, 24). Iar ca să arătăm osebitele lui însușiri, le vom numi pe acestea: peste măsură de blând și smerit, însă când era vorba de Dumnezeu și de cele

dumnezeiești era în acestea mare luptător însă fără ură, căutând atât cât îi sta în putință, să răsplătească cu bine pe cei care se purtau rău cu el; nu primea cu ușurință cuvintele ce se spuneau împotriva unora; era răbdător și cu suflet mare în ispitele ce veneau asupra lui adesea; era mai presus de orice îndulcire și slavă deșartă, totdeauna cu simplitate în trebuințele trupului, deși cu vremea trupul îi slăbise cu totul; blândețea, liniștea și necurmata bunăvoină a sufletului său crescuseră atât de mult, încât aceste însușiri se arătau și pe dinafară celor care-l priveau; în toate totdeauna înțelegător, grijuliu și cu bună așezare. Ca urmare a acestor însușiri, ochii lui erau pururea înlăcrimați.

Deci așa a luptat vitejește de la început până la sfârșit împotriva patimilor și a dracilor, alungând departe de Biserica lui Hristos pe eretici, înfățișând limpede în cuvântări și în scrieri Credința Ortodoxă, pecetluind prin ele toată Scriptura cea insufletă de Dumnezeu, după cum ea însăși este sfârșitul și pecetea viețuirii graiurilor sfinte, a pecetluit viața și cuvântul lui. A păstorit apoi apostolește, bine-plăcut lui Dumnezeu, turma lui vreme de treisprezece ani, împodobindu-o cu înțelepte propovăduiri, conducându-o în cele din urmă spre staulul ceresc. Și, ca să spunem așa, spre a se arăta ajutor de obște și al ortodocșilor în viață și al celor ce vor fi, s-a mutat la viața cea mai presus de lume în anul 1362 de la Hristos, trăind cu totul 63 de ani. Duhul și l-a dat în mâinile lui Dumnezeu, lăsând norodului sfințitele lui moaște.

Trupul lui cel cu bună mireasmă și astăzi se păstrează în Mitropolia din Tesalonic, dăruind celor care-l cinstesc cu credință izbăvire de felurite boli, în mahniri ușurare, în prigoane grabnică ajutorare, mărturisitorilor arătându-se pavază în mucenicie.

Cu ale lui rugăciuni, Dumnezeule, miluiește-ne și ne mântuiește pe noi. Amin.

Cântarea a 7-a:

Irmos: N-au slujit făpturii...

Cei ce cinstesc cuvintele și scrierile tale, Grigorie, învață cunoștința lui Dumnezeu, arătându-se plini de înțelepciunea cea duhovnicească, și teologhisind propovăduiesc darul cel nezidit și lucrarea lui Dumnezeu.

Sabia și arcurile celor rău-credincioși tu de tot le-ai sfărâmat, și trufia lui Varlaam și toată puterea ereticilor, ca o țesătură de păianjen ai risipit-o, ca și cu o piatră, ierarhe preamărite.

Slavă... ,

Pecetluitu-s-a cu cuvintele cu dogmele și cu scrierile tale, Grigorie, credința celor binecredincioși și îndrăzneala eresurilor a conținut, și amenințarea dreptei credințe și tăria celor rău credincioși a încetat.

Și acum..., **a Născătoarei:**

Noi, cei uscați de bolile patimilor, știindu-te cu adevărat izvor de tămăduiri, scoatem ape de mântuire dumnezeiești și strigăm: Bine este cuvântat, Preacurată, rodul pântecelui tău.

Cântarea a 8-a:

Irmos: Tinerii cei binecredincioși...

Stai acum împreună cu teologii lângă scaunul Celui preamilostiv, fiind deopotrivă cu dânșii și întocmai la obiceiuri, preaînțelepte Grigorie, mai întâi șezătorule pe scaunul Tesalonicului, podoaba ierarhilor, strălucit împodobit fiind cu mărirea arhieriei, și slujind lui Dumnezeu.

Știind Dumnezeu curăția gândului tău și mai înainte de pânțe și de zămislișe, a grăit lămurit credinciosului și dumnezeiescului împărat, că erai să fii apărător nebiruit al Bisericii. Pentru aceasta, prin întărire canonică ai fost uns cu mirul arhieriei.

Slavă... ,

Se biruiește arătat și se spulberă adunarea lui Polichindin de mâna ta, și de înțeleptele tale cuvinte, prealăudate Grigorie, mai întâi șezătorule pe scaunul Tesalonicului. Și precum pierie fumul, așa a pierit adunarea cea putredă, prin limba ta cea cu glas de tunet și de teolog.

Și acum..., **a Născătoarei:**

Cuvântul lui Dumnezeu din bunătatea Sa cea

desăvârșită, întru tine, Fecioară, a împodobit firea omenească cea cufundată în patimi, și toată a înnoit-o și a sfințit-o. Pentru aceasta cei prin tine mântuiți, te slăvim întru toți vecii.

Cântarea a 9-a:

Irmos: Tot neamul pământesc...

Oglindă a lui Dumnezeu te-ai făcut, Grigorie; că pe cel după chipul Lui neîntinat l-ai păzit, și mintea punându-ți bărbătește stăpân asupra patimilor trupești fiind, ai luat chipul cel după asemănare. Pentru aceasta te-ai și făcut lăcaș preastrălucit al Sfintei Treimi.

Împăratul cel binecredincios te-a arătat pe tine ca și cum ai fi fost cu aripi zburând prin văzduh; că împreună cu dânsul te-ai luptat, ca un plin de dumnezeiescul Duh, împotriva lui Varlaam, celui cu minte deșartă și nebun, care a grăit lucruri nedrepte asupra înălțimii lui Dumnezeu; pe care cu dreptate l-ai biruit.

Slavă... ,

Cu totul fiind plin de înțelepciunea cea bună, mărite, ai strălucit lumină în lume, izvorând dogmele Ortodoxiei; căci cu iubirea filosofiei celei alese, înțelepte, ai luat în pânțe dumnezeiasca frică și ai născut cuvintele Duhului.

Și acum..., **a Născătoarei:**

Cântare de mulțumire cu un glas aducem ție noi credincioșii, de Dumnezeu Născătoare; că tu ai dezlegat blestemul nostru cel de demult și toți luăm prin tine dumnezeiasca binecuvântare, mântuire, luminare, milă și bucuria cea veșnică.

LUMINÂNDA ÎNVIERII

Slavă..., **a sfântului:**

Podobie: Cu Apostolii să ne suim...

Bucură-te, lauda părinților, gura teologilor, sălășluirea tăcerii, lăcașul înțelepciunii, căpetenia învățătorilor, adâncul cuvântului. Bucură-te, organul lucrării, înălțimea gândirii

la cele de sus, tămăduitorule al bolilor omenești. Bucură-te, locașul Duhului, viu fiind și după moarte, părinte.

Și acum..., **a Născătoarei:**

Doamnă, a tuturor stăpână, apucă înainte întru primejdii, sârguiește întru necazuri, fii de față-ntru nevoi; ca să nu ne apuce pe noi în ziua sfârșitului nici satana, nici iadul, nici pieirea. Ci să stăm toți curați înaintea înfricoșătorului divan al Fiului tău, o, Maica lui Dumnezeu, stăpână! Căci câte voiești, le și faci.

LA LAUDE

Se pun stihirile pe opt și se cântă: 5 stihiri ale

Învierii și aceste 3, glasul 1:

Podobie: Ceea ce ești bucuria...

Fericită viață ai petrecut în lume, și acum te veselești împreună cu mulțimile celor fericiți, și pe pământul celor blânzi ca un blând locuiești, Ierarhe Grigorie. Îmbogățindu-te de la Dumnezeu cu darul minunilor, pe care îl dai celor ce te cinstesc pe tine.

***Stih:** Gura dreptului va deprinde înțelepciune și limba lui va grăi judecata*

Dogmele dreptei credințe le-ai sădit, tăind, fericite, spinii relei învățături, și sămânța credinței bine înmulțind-o; cu ploaia cuvintelor tale rod însutit ai adus lui Dumnezeu, ca un plugar iscusit.

***Stih:** Auziți acestea toate neamurile, ascultați toți cei ce locuiți în lume*

De strălucirea vieții tale celei fără de prihană s-au mirat mulțimile îngerilor și ale oamenilor, fericite; că de bunăvoie te-ai arătat aprig nevoitor și pustnic și arhieru și vrednic slujitor lui Dumnezeu și prieten adevărat.

***Stih:** Scoală-Te, Doamne, Dumnezeul meu!
Înalță-se mâna Ta! Nu uita pe săracii
Tăi până în sfârșit*

Stihira Triodului, glasul al 6-lea:

Celor ce umblă întru întunericul păcatelor, ai

răsărit lumină, Hristoase, în vremea postului. Arată-ne nouă și ziua cea vestită a patimii Tale, ca să strigăm Ție: Scoală-Te, Doamne, miluiește-ne pe noi.

Slavă..., **tot aceasta;** Și acum..., **a Născătoarei:** Preabinecuvântată ești... **Doxologia mare, ecteniile și apolisul.**

Apoi Litie în pridvor după obicei; se cântă:

Slavă..., Și acum..., **stihira Evangheliei.**

Ceasul întâi și învățatura Sfântului Teodor Studitul. Apolisul deplin.

LA LITURGHIE

Fericirile glasului, pe 6, și ale sfântului. Cântarea a 3-a, pe 4. Apostolul: Din Epistola către Evrei. **Evanghelia de la Marcu a sfântului, toată slujba arhierescă.**

CHINONICUL

Lăudați pe Domnul din ceruri. Aliluia

LUNA IANUARIE

ÎN ACEASTĂ LUNĂ ZIUA A NOUĂSPREZECEA

POMENIREA PREACUVIOSULUI PĂRINTELUI NOSTRU MARCU EUGENICUL EPISCOPUL EFESULUI

LA VECERNIA MICĂ

La Doamne strigat-am..., se pun stihirile
sfântului Marcu pe 4, glasul 8:

Cu curgerile dogmelor Ortodoxiei ai stins văpăile cele papistășești și cu buna cuviință ți-ai ridicat sufletul către locașurile cele cerești, pentru aceasta te ferim noi astăzi, preasfinte Marcu.

La alegerea poporului celui iubitor de Dumnezeu, în scaunul cel ierarhicesc ai fost așezat, și următor te-ai arătat învățăturii celei ortodoxe, muștrând pe lupii ce sfâșiau

Biserica lui Hristos, pe care rușinându-i i-ai biruit cinstite Marcu, prin cuvântul și fapta ta.

Darul Treimii sălășluindu-se în tine preafericite Marcu, te-ai arătat potrivitnic duhurilor ereticești, tămăduind neștiința poporului prin arătarea celor tănuite. Drept aceea, cuvântul adevărului învățând, te avem noi credincioșii învățător și dascăl preaiubit.

Singur rămânând neclintit întru dreapta credință ai suspinat pentru frații ce lepădându-se s-au întors împotriva ta, și lupta cea bună râvnind prigonirea dogmei prin mărturisirea ta o ai topit, pentru aceasta, ca un adevărat ierarh al lui Hristos, păstorește din ceruri turma cuvântătoare ce la tine cerem milă, îndreptare și har.

Slavă..., a sfântului, glasul 8:

Cu dumnezeiasca pogorâre a Mângâietorului se sfințește Biserica, și prin întruparea Cuvântului se alungă înșelăciunea eresului; de păgânătatea cea apuseană izbăvind pe poporul lui Dumnezeu, cuvioase Marcu, fă-l să aprindă făclia Ortodoxiei și cu credință să strige: Slavă puterii Tale Doamne, Cel ce în ceruri ești și neschimbat cu noi petreci.

Și acum..., a Născătoarei, același glas:

Vezi suspinele inimii mele cele zdrobite, dumnezeiască Mireasă; primește Fecioară Marie, și ridicările mâinilor mele, ca o iubitoare de bine, și nu mă lepăda pe mine, ceea ce ești cu totul fără de prihană. Ca să te laud și să te măresc pe tine, ceea ce ai mărit neamul nostru.

LA STIHOAVNĂ

Se pun stihirile sfântului Marcu, glasul 2:

Pe cei ce cu rea credință au scornit spurcat eres și dogma Sfintei Treimi prin Filioque o au stricat, cu înțeleptele grăiri și cu înfricoșata judecată a Domnului ai muștrat mișeleasca lor adunare, sfinte al lui Dumnezeu, prin acestea agonisindu-ți cununa neveștejită a necurmatei împărății.

*Stih: Gura mea va grăi înțelepciune și
cugetul inimii mele pricepere*

Alegând mai bine a muri în dreapta credință decât a trăi iudaica trădare, te-ai dat primejdiilor și prigonirilor până la sfârșit, sfinte mărturisitor Marcu roagă-te cu deadinsul Împăratului Hristos Dumnezeu pentru mântuirea sufletelor noastre.

*Stih: Auziți acestea toate neamurile, ascultați
toți cei ce locuiți în lume*

Viețuind după poruncile Domnului, pildă te-ai arătat la toată lumea, înalt prea sfințite părinte Marcu, de trei ori fericite, iar cu dumnezeieștile tale învățături, ne apărăm împotriva celor ce cu limbă neînfrănată grăiesc hulă Duhului Sfânt, pe care roagă-L să mântuiască sufletele noastre.

Slavă..., **a sfântului Macarie, glasul 8:**
Mulțimile călugărilor...

Și acum..., **a Născătoarei:**

Chivot cu totul de aur și năstrapă păstrătoare de mană, Marie, de Dumnezeu Născătoare, roagă pe Fiul tău să mântuiască și să lumineze sufletele noastre.

TROPARUL sfântului Marcu, glasul 1:

Pentru mărturisirea dumnezeieștii credințe mare lucrător te-a aflat pe tine Biserica, sfințite Marcu prealăudate, căci prin păzirea slovelor Dumnezeieștilor Părinți ai zdrobit eresurile întunecatului Apus. Pentru aceasta pe Hristos Dumnezeu roagă-L să dăruiască râvnă celor ce-ți urmează cinstita viețuire.

Slavă..., **a sfântului Macarie, glasul 1:**
Locuitor pustiului...

Și acum..., **a Născătoarei, același glas:**

Gavriil zicând ție, Fecioară: bucură-te, împreună cu glasul s-a întrupat Stăpânul tuturor, întru tine, chivotul cel sfânt, precum a zis dreptul David. Arătat-te-ai mai desfătăta decât cerurile, ceea ce ai purtat în brațe pe Făcătorul tău. Slavă Celui ce s-a

sălășluit întru tine; slavă Celui ce a ieșit din tine; slavă Celui ce ne-a mântuit pe noi prin nașterea ta.

Ectenia și otpusul.

LA VECERNIA MARE

**După obișnuitul psalm se cântă: Fericit
bărbatul..., starea întâi.**

**La Doamne strigat-am..., se pun stihirile pe
8: 5 ale sfântului Marcu și 3 ale sfântului
Macarie**

Stihirile sfântului Marcu, glasul 5:

Cercetați scripturile și vedeți, cum latineasca cugetare zămislește, ca o fiică a Babilonului, mincinoase dogme, în biserica Duhului. Pentru aceasta să alergăm degrab la adăperea cugetelor din dumnezeieștile cuvinte ale Sfinților Părinți ce pătimind prigoană, au biruit. **(de două ori)**

Luptător prea-viteaz de Dumnezeu ales, Marcu cel cu nume apostolesc, precum ai pierdut semeția cea fără de Dumnezeu a latinilor, tot astfel să zdrobești smintelile acestui veac, de osânda cea viitoare să izbăvind turma ta cea aleasă.

Tâlhărescului sobor nefăcându-te părtaș, de trei ori fericite Marcu, chipul Sfintei Treimi dreptslăvitor L-ai mărturisit, pe Duhul Sfânt de o ființă cu Tatăl și cu Fiul, zdrobind eresurile catolicești, ca noi astăzi cu credință și cu dragoste să te slăvim ca un prea-mare luptător al Mântuitorului Hristos.

Nu pot răbda, Duhule Sfinte, Unule Cel ce dai viață făpturilor Tale, a vedea bațjocorită dumnezeirea Ta de glasurile cele prihănite ale rătăciților, ci nu ne uita pe noi până în sfârșit și dăruiește dumnezeiască deșteptare cugetelor noastre ca nu întru zăbovire

adormind, sufletele pierzării a le lăsa precum fecioarele cele bune.

Stihirile sfântului Macarie, glasul 4:

Slavă..., **a sfântului Marcu, glasul 5:**

Pe cei ce prin rea credință s-au lepădat de adevărul ortodoxelor dogme, muștrând i-ai biruit, și cu untdelemnul răbdării ți-ai umplut candela sufletului, pentru aceasta, după vrednicie ai primit desfătarea cea pururea vie și săvârșirea de minuni, de Dumnezeu purtătorule Marcu. Roagă-te lui Hristos Dumnezeu să dăruiască iertare de greșale celor ce prăznuiesc, cu dragoste, sfântă pomenirea ta.

Și acum..., **a Născătoarei, (dogmatica):**
În Marea Roșie ...

VOHOD, Lumină lină...,

Prochimenul zilei și PAREMIILE
(Caută la 10 februarie ale sfântului
Haralambie)

LA LITIE

Se pune stihira hramului și 3 ale sfântului
Marcu, glasul 1:

Alegerea ta în scaunul apostolesc s-a făcut cu mare bucurie pentru credincioși, că ereticilor sabie cu două ascuțisuri te-ai arătat, pe care din via Domnului cu cuvânt înalt i-ai alungat, aducându-le răni de nevindecat, pentru care te rugăm sfinte Marcu, roagă-te lui Hristos, preafericite, să mântuiască sufletele noastre.

Același glas:

Cu înțelepciunea cuvintelor tale și cu tăria dogmelor ortodoxe, legăturile eresurilor le-ai dezlegat; și ai adunat într-o unime pe cei ce cu buna înțelegere a drepte credințe laudă neîncetat pe Hristos în două firi; pe Acela roagă-L să izbăvească din stricăciune și de primejdii pe cei ce cu credință săvârșesc

sfântă pomenirea ta, Marcu de Dumnezeu grăitorule.

Același glas:

Întru sfârșitul ostanelilor tale dezlegat fiind de cinstitul tău trup, fericite Marcu, stai acum împreună cu proorocii și cu apostolii, cu mucenicii și cuvioșii înaintea Treimii celei neapropiate: Căreia adu-I aminte de noi, care cu dragoste te cinstim pe tine, părintele nostru, de Dumnezeu purtătorule.

Slavă..., **glasul 2:**

Acum fiind luminat de Întreitele Străluciri care purced în chip negrăit dintr-o singură Dumnezeire, te-ai învrednicit a mărturisi neclintit nedespărțirea și neamestecarea Treimii în Trei Ipostasuri, pe singur Duhul ce purcede din veșnicie din Tatăl, iar pe Fiul Unul născut fără de ani din Tatăl, din a căror slăvire toată făptura se adapă, rugămu-te dar preacuvioase Marcu, să ne învrednicești a vedea cu ochii inimii mântuirea sufletelor noastre.

Și acum..., **a Născătoarei, același glas:**

Fericimu-te, Născătoare de Dumnezeu Fecioară, și te mărim credincioșii după datorie pe tine, cetatea cea neclintită, zidul cel nesurpat, ocrotitoarea cea tare și scăparea sufletelor noastre.

Și rugăciunile obișnuite.

LA STIHOAVNĂ

Se pun stihirile sfântului Marcu, glasul 5:
Podobia: Bucură-te cămară...

Bucură-te luminătorule al lumii, izvor al înaltelor cugetări duhovnicești și locaș al Duhului Sfânt, căci cu gând cucernic ai cercetat adâncul cel de sus și lămurit ai arătat tuturor o singură alcătuire de lumină în trei sori: unită întru aceeași dumnezeire, dar întreită întru cinstitele ipostasuri, iar Duhul Sfânt L-ai mărturisit purcezător numai din Tatăl, de Dumnezeu insuflate Marcu, Aceluia

roagă-te să pogoare sufletelor noastre mare milă.

Stih: Lăuda-se-vor cuvioșii întru slavă și se vor bucura întru așternuturile lor

Bucură-te cel ce cu strălucirile învățaturii tale ai luminat întunericul nopții celei rele și mărturisind o Dumnezeuire nedespărțită, nicidecum nu ai suferit știrbirea sau adăugirea învățăturilor apostolești, ci ca un alt Ioan Botezătorul ai muștrat pe cei ce au îndrăznit a rupe cămașa cea curată a lui Hristos, al cărui slujitor fiind, te bucuri cu mărturisitorii, rugându-te pentru sufletele noastre.

Stih: Preoții Tăi Doamne se vor îmbrăca întru dreptate și cuvioșii Tăi se vor bucura

Bucură-te dumnezeiescile glăsuitor, râu al lui Dumnezeu, cel plin de apele harului, care cetatea cea tare a lui Hristos, cu dumnezeieștile învățături o veselești. Mărturisitorule și slujitorule al Sfintei Treimi, păzitorul cel neclintit al dumnezeieștilor dogme, organul Duhului, minte veghetoare, care în mijlocul sinodului ereticesc singur ai propovăduit dogma Sfintei Treimi, pe Hristos acum roagă-L să dăruiască Bisericii unime, pace și mare milă.

Slavă..., **a sfântului Marcu, glasul 5:**

Pe trâmbița cea cu dulce glas, vioara cea bine-răsunătoare, privighetoarea cea frumos glăsuitoare a Sfântului Duh, pe cel ce a arat ogorul inimilor celor credincioși, pe semănătorul seminței celei bune și pierzătorul neghinei ereticești, pe cel ce a făcut să înflorească în suflete dreapta credință, pe Marcu cel de un nume cu evanghelistul lui Hristos, laude și cântări aducându-i ne rugăm să primească a noastră cântare: Bucură-te dumnezeiască alăută, ochiul cel priveghetor, păstorule al oilor și vânătorule de lupi, roagă-te cu deadinsul pentru sufletele noastre.

Și acum..., **a Născătoarei, același glas:**

Cu acoperământul tău cel tare păzește-ne pe noi, robii tăi, preacurată, nevătămați de

vicienia vrăjmașilor. Căci numai pe tine te avem scăpare întru nevoi.

La binecuvântarea pâinilor, se cântă troparul sfântului Marcu (de două ori) și al Născătoarei (o dată).

LA UTRENIE

La Dumnezeu este Domnul..., se cântă troparul sfântului Marcu (o dată), Slavă..., al sfântului Macarie. Și acum..., al Născătoarei

După Catisma întâi, se cântă SEDEALNA sfântului Marcu, glasul 3:

Cu dumnezeieștile revărsări de lumină ale Duhului Sfânt întărindu-te și cu lumina lui Hristos luminându-te, te-ai umplut de râvnă, părinte Marcu, pentru Ortodoxie, și nu ai îngăduit a se știrbi nici un corn de literă din soborniceștile sinoade, pentru aceasta te laudăm grăind: Bucură-te stâlpul credinței cel neclintit.

Slavă..., **a sfântului:**

Propovăduirea luminii celei mântuitoare, fulgerând în inima ta cea curată ca printr-o oglindă, sfinte, la fericitul tău sfârșit ai lăsat cu legământ ca nimeni din cei căzuți în învățătura ereticească să nu facă vreo rugăciune la mormântul tău. Pentru aceasta te-ai arătat și după moarte ca un adevărat fiu al lui Dumnezeu după har.

Și acum..., **a Născătoarei:**

Rugăciune primind de la noi, cei ce alergăm la sfânt acoperământul tău, preacurată Fecioară, nu înceta a ruga pe Iubitorul de oameni să mântuiască pe robii tăi.

După Catisma a doua, se cântă SEDEALNA sfântului Marcu, glasul 3:

Făcutu-te-ai stâlp scris al legii celei noi, părinte, având în inima ta înscrisă evanghelia harului dumnezeiesc, nu cu slove de cerneală

ci cu duh dumnezeiesc, de unde ai izvorât mărturisirea credinței Ortodoxe celei întărite de înșeptitele soboare, ales fiind ca unul din cei de pe urmă dar cu faptele pe cei din vechime i-ai întrecut.

Slavă..., **a sfântului:**

Îndreptându-ți cugetul cu grijă către poruncile Mântuitorului, binecuvântatule de Dumnezeu, sfinte Marcu, după vrednicie te-ai arătat păstor al turmei lui Hristos, pe care până la sfârșit le-ai păstorit cu hrană nepieritoare din vistieriile Ortodoxiei celei mântuitoare.

Și acum..., **a Născătoarei:**

Preasfântă Fecioară miluiește-ne pe noi, cei ce scăpăm cu credință la tine, milostivă, și cerem acum al tău cald ajutor; că poți cu adevărat să miluiești pe toți ca ceea ce ești Maica Dumnezeului Celui Preaînalt, cu rugăciunile tale cele de Maică pururi îmblânzindu-L, ceea ce ești de Dumnezeu cu har dăruită.

POLIELEU

După polieleu, se cântă sedeauna sfântului, glasul 4:

Îndreptar tainic, tablă de Dumnezeu scrisă și carte înțelegătoare, pe tine te propovăduim sfinte Marcu, căci în ele citim Crezul neschimbat și adaosul latin îl lepădăm, noi mulțimile ortodocșilor, cei ce pe tine te mărim.

Slavă..., **a sfântului:**

Spăimântatu-s-au împreună toți ritorii latini de puterea cuvintelor tale când ai stat în mijlocul sinedriului și ai dat tuturor răspunsuri deslușitoare, prin care înțelepciunea lor cea dinafară ai arătat-o înșelare.

Și acum..., **a Născătoarei:**

Graiurile dumnezeieștilor prooroci și prorociile lor le-ai pecetluit, născând pe Cuvântul, Cel ce a grăit printr-înșii și a plinit

ale lor dumnezeiești graiuri, ceea ce singură ești binecuvântată, prealăudată Maică.

**Antifonul 1 al glasului 4:
PROCHIMENUL, glasul 4**

Dreptul ca finicul va înflori și ca cedrul cel din Liban se va înmulți.

Stih: Fiind sădit în casa Domnului în curțile casei Domnului va înflori

Toată suflarea...

Evanghelia de la Luca (XXI, 12-19): Zis-a Domnul către ucenicii Săi: păziți-vă de oameni... **(caută marți în săptămâna 22 după Rusalii).**

Psalmul 50

Slavă..., **glasul 2:**

Pentru rugăciunile sfântului ierarh Marcu, Milostive, curățește mulțimea greșelilor noastre.

Și acum...,

Pentru rugăciunile Născătoarei de Dumnezeu, Milostive, curățește mulțimea greșelilor noastre.

Stih: *Miluiește-ne, Dumnezeule, după mare mila Ta și după mulțimea îndurărilor Tale curățește mulțimea greșelilor noastre.*

Și idiomela, glasul 6:

Bine este ca frații să petreacă cu pace împreună, și într-un cuget să mărturisească adevărul lui Hristos, iară învoirea cu cele deșarte vătămătoare este mântuirii și depărtare de Duhul Sfânt. Pentru aceasta pe marele Marcu să-l mărim, ca pe cel ce cu dreapta înțelepciune de la Dumnezeu Tatăl, nu a îngăduit pogorăminte latinilor dintru dogmele cele ortodoxe și sfinte ale Bisericii.

CANONUL SFÂNTULUI

Se pun trei canoane. Al Născătoarei de Dumnezeu al Paraclisului pe 6, al sfântului Marcu pe 4 și al sfântului Macarie pe 4. Se cântă catavasiile Întâmpinării.

Canonul sfântului Marcu Cântarea 1, glasul 4:

Unime în trei ipostasuri, Părinte, Fiule și Duhule Sfinte, Dumnezeu mai presus de închipuire, Treime de o ființă și nedespărțită, dă-mi har ca să laud pe bineplăcutul Tău ierarh, care după adevăr Te-a teologhisit.

Când ai deschis gura ta în mijlocul sinodului de la Ferrara, de Dumnezeu înțelepțite, te-ai arătat viteaz apărător credinței ortodoxe, căci înțelepțește ai lepădat prin cuvintele și scrierile tale adaosul latinilor cel împotriva lui Dumnezeu.

Arătat-te-ai ritor cu mare glas al Dumnezeirii, căci ai teologhisit că Duhul Sfânt purcede numai de la Tatăl, urmând dumnezeieștilor dogme ale Sfinților Părinți ai Bisericii.

Pe ritorul cel cu foc suflător, pe teologul cel vestit, pe stâlpul cel neclintit al dumnezeieștii credințe, pe apărătorul și păzitorul Ortodoxiei, pe noul vistier al dogmelor Duhului, veniți astăzi Biserica sobornicească a ortodocșilor, pe pururea pomenitul Marcu, cu fierbinți cântări să-l laudăm.

A Născătoarei:

Cu adevărat te propovăduim pe tine, stăpână și Născătoare de Dumnezeu, căci ai născut pe Dumnezeu după adevăr, fiind cunoscut într-un ipostas și două firi, curată cu totul fără de prihană.

Catavasiie: Pământul cel roditor de adâncime...

Cântarea 3:

Strălucirea Duhului, fulgerul harului, cerul cel cu totul de aur care vestește dogmele Ortodoxiei, luminătorul cel prealuminat al Bisericii lui Hristos, al doilea Ioan cel prea iubit, care și scaunul Efesului l-a împodobit, de către toți să fie laudat în cântări, Marcu cel dumnezeiesc.

Prin iureșul dovedirilor tale cele drepte i-ai înfierat vitejește pe latini caeretici achindinieni și ai învățat că firea și lucrarea nu sunt unite în Dumnezeu, preaînțelepte.

Ca un preabun vlăstar al teologiei, drept ai dogmatisit, că lucrarea dumnezeiască se împărtășește fapturilor, firea rămânând necuprinsă și mai presus de orice minte omenească.

Prin îndrăznețe tâlcuiri ale Scripturilor, ai arătat înțelepte, că harul Duhului se împărtășește și se numește duh, dar Firea și Ipostasul Acestuia nicidecum nu se împărtășesc firii celei căzute.

A Născătoarei:

Ai născut, Fiică, fără dureri; ai purtat în brațe, curată, neostenită, și ai primit fără sămânță pe Dumnezeu cel mai presus de ființă. O, lucruri minunate! Ce minte omenească nu se va spăimânda?

Catavasiie: Întărirea celor ce nădăjduiesc spre Tine...

CONDACUL ȘI ICOSUL sfântului Macarie

Sedealna Ierarhului, glasul 8:

În grădinile dumnezeieștilor scripturi, dimpreună cu ale Sfinților Părinți scrieri te-ai preumblat înțelepțește, Marcu, ca o albină iubitoare de osteneală și culegând florile Ortodoxiei, cules-ai din toate miere dulce aducându-o înaintea tuturor credincioșilor, purtătorule de Dumnezeu. Pentru aceasta, noi cei ce gustăm din dulceața ei, cu graiuri înțeleghătoare strigăm ție: Roagă-te lui Hristos

Dumnezeu să dăruiască iertare de greșeli, celor ce cu dragoste prăznuiesc sfântă pomenirea ta.

Slavă..., **a sfântului Macarie, glasul 1:**

Și acum..., **a Născătoarei, același glas:**

Ajutătoare nebiruită a celor prigonți și solitoare nemijlocită a celor fără de ajutor întru necazuri, izbăvește-ne din nevoi; nu ne trece cu vederea ajutătoarea tuturor fapturilor.

Cântarea 4:

Luând puterea dumnezeiescului Duh ai astupat gurile strămoșilor Romei celei Vechi care huleau împotriva luminii fără de materie ca și nebunul Varlaam.

Această Lumină nezidită și veșnică este cu adevărat slava firească a Dumnezeirii, după cum grăieși, preaînțelepte Marcu, nu zidire sub vremi, după flecărelile cele catolicești.

Apostolii au văzut dumnezeiasca lumină cea neamaterialnică cu ochi pământești, dar cu putere și cu dorire mai presus de minte s-au împuternicit în Duhul, după cum ai grăit, de Dumnezeu înțelepțite.

Daniil cel de demult, prin uneltire de Dumnezeu insuflată, a spulberat pe balaurul babilonic; iar tu, o, Marcu, prin cuvintele tale, pe balaurul cel înfricoșător al Romei, pe papa Eugeniu l-ai biruit, și Biserica lui Hristos de-a lui hulă izbăvind-o.

A Născătoarei:

Curățește spurcăciunea sufletului meu, arde materia patimilor mele cu dumnezeiescul Cărbune, ca un clește înțelegător, ca să te laud cu minte nematerialnică pe tine, cea întru tot cântată.

Catavasi: Acoperit-a cerurile...

Cântarea 5:

Ca pe un mai mare preasfințit te pune înaintea toată Biserica Răsăritului, dărâmand cu armele Duhului monarhicesc turn al papei, care glăsuiește și făptuiește nedreptate din înălțimile cele de jos ale trufiei.

Ai arătat cu putere, de Dumnezeu înțelepțite Marcu, dogmele dumnezeieștilor Părinți, care au așezat neschimbata rânduială ca numai patriarhul Romei să se numească primul între stătători, dar nu prea singurul cârmuitor al Bisericii.

Rădăcină a dezbinării dintre Apus și Răsărit și izvor a toată flecăreala s-a făcut cu adevărat stăpânirea papei, care neascultător făcându-se de cele fără de hotar soboare și de scripturi, a lunecat în cugetul cel fără de Hristos.

Preacuvios și sfânt te-ai arătat, ritorule al înțelepciunii lui Dumnezeu, gura teologilor, lauda Efesului și viteaz nebiruit al Bisericii lui Hristos, cel ce ai deșteptat cugetul ortodox care căzuse în Apus odinioară, vasul harului Duhului, pe Hristos nu înceta a-L ruga pentru toți cei ce te cinstesc.

A Născătoarei:

Pruncul tău este Dumnezeu, ceea ce ești cu totul fără de prihană, iar tu ai rămas fecioară întru naștere, curată mireasă a lui Dumnezeu. Ce altă vedere mai mare decât aceasta a văzut lumea întreagă pe pământ?

Catavasi: Dacă a văzut Isaia cu închipuire...

Cântarea 6:

Preaputernic propovăduitor împotriva liturghisirii cu azimă s-a arătat Marcu preaînțeleptul, podoaba Efesului, de care fiii latinilor toți cu rușinare s-au ascuns.

Hristos a săvârșit Cina cea preadumnezeiască cu pâine dospită, căci încă nu era vremea de începere a azimilor, după cum luminat ai arătat, o, Marcu preaînțelepte.

A pune înainte cu azimă s-a istorisit despre învățătura străină și în afara firii a ereticilor ebioniți, dar predania cea sfântă a creștinilor este a liturghisi cu pâine dospită.

Lauda și frumusețea ierarhilor, bunăcuviința cea slăvită a nevoitorilor, cel ce ai împodobit minunat cu fapta și cu vederea dumnezeiasca vistierie a virtuților, locașul blândeții, altarul rugăciunii neîncetate, odorul înțelepciunii, cămara cea plină de smerenie, pe Hristos roagă-L să dăruiască lumii mare milă.

A Născătoarei:

Se spăimântează Preasfântă Stăpână, cugetul îngerilor și al oamenilor de străină minunea ta, căci tu pe făcătorul și Domnul îngerilor și al oamenilor l-ai născut în chip străin.

Catavasi: *Strigat-a Ție bătrânul...*

CONDACUL sfântului Marcu, glasul 3

Preafericite Marcu, podoaba arhierilor și lauda mucenicilor, îmbrăcat cu platoșă nebiruită, de Dumnezeu înțeleptite, ai surpat trufia răzvrătirii apusene, făcându-te vas ales al Mângâietorului și învederat apărător al Ortodoxiei. Pentru aceasta strigăm ție: **Bucură-te, o, Marcu, lauda ortodocșilor!**

ICOSUL

Ce răsplată sau ce laude-ți vom aduce după vrednicie, Marcu preasfințite? Căci cu adevărat urmând credinței strămoșești ai luptat până la sânge împotriva apusenilor a căror rea credință surpându-o, scăpare te-ai făcut celor ce se primejduiesc să cadă, despărțitorul celor rău unite și unitorul celor nedespărțite. Pentru aceasta, după datorita mulțumire, strigăm neîncetat: **Bucură-te Marcu mare apărătorule, lauda ortodocșilor!**

SINAXAR

În această lună, ziua a nouăsprezecea, pomenirea sfântului mărturisitor Marcu Eugenicul, episcopul Efesului.

Părintele nostru între sfinți Marcu Eugenicul (1392-1444), mitropolitul Efesului, s-a născut Manuel, din Gheorghe și Maria, amândoi din neam credincios și viță slăvită în Constantinopolului, capitala Imperiului Roman și a Patriarhatului Ecumenic al Bisericii Ortodoxe.

În vremea aceea, partea răsăriteană a Imperiului fusese cucerită de turci, și împăratul Manuel căuta să încheie o înțelegere cu papa Martin V, nădăjduind să adune un sinod ecumenic pentru a pregăti unirea catolicilor cu Biserica Ortodoxă, și prin aceasta să dobândească oștiri din partea monarhiilor din Apus. După neizbutita cucerire asupra Constantinopolului din 1422 de către sultanul Murad II, noul împărat Ioan VIII Paleologul leagă iar înțelegeri cu noul papă, Eugenie IV, punând început pregătirilor pentru un sinod ecumenic. Patriarhii Alexandriei, Antiohiei și ai Ierusalimului nu primesc participarea la sinod, dar trimit în silă împuterniciții lor.

Patriarhul Alexandriei a ales ca pe unul din trimișii săi pe ieromonahul Marcu, ale cărui scrieri teologice i-au dus vestea în întregul imperiu. Atât împăratul cât și patriarhul Iosif II al Constantinopolului au voit ca Marcu să fie hirotonit episcop, pentru a fi pus în locul cel dintâi al trimișilor ortodocși la acest sinod. La 46 de ani, Marcu a fost ridicat în rangul de Mitropolit al Efesului, rămas liber prin săvârșirea mitropolitului Ioasaf.

Pe 27 noiembrie 1437, șapte sute de episcopi, arhimandriți, monahi, preoți și laici au întins pânzele spre Italia. Din această legăție ortodoxă făceau parte împăratul Ioan, patriarhul Iosif și douăzeci și doi de episcopi, printre care se afla Mitropolitul Marcu al Efesului. Prima întrunire a sinodului s-a ținut în Miercurea Mare, 9 aprilie 1438, la catedrala Sfântul Gheorghe din Ferrara, Italia. După cele paisprezece întruniri în Ferrara, la 12 ianuarie 1439 papa Eugenie a mutat sinodul (din pricini bănești și politice) în cetatea Florenței. Aici sinodul are un nou început pe 26 februarie și se încheie pe 5 iulie.

Nu este prima oară când se încearcă o astfel de unire. Privind împreună slujire între paterii catolici și preoții ortodocși din Roma și

Constantinopol, au loc aproape treizeci de întâlniri de la Marea Schismă din 1054. Cea mai de seamă dintre aceste încercări are loc la Conciliul de la Lyon în 1274, având ca pricină, în bună măsură, voința împăratului Mihail VIII pentru a dobândi oștiri din partea papalității. Însă unirea s-a dovedit a fi nu mai mult decât o înțelegere pe hârtie, de vreme ce i-au stat împotriva cea mai mare parte dintre slujitorii și norodul Bisericii Dreptmăritoare a Bizanțului, cât și alte împărății ortodoxe. Conciliul de la Lyon a fost cel mai limpede arătat de grăirea surorii împăratului: **„Mai bine să piară imperiul fratelui meu, decât curăția credinței Ortodoxe”**.

La Ferrara-Florența cele mai de seamă erezii aduse spre cercetare au fost: (1) purcederea Duhului Sfânt (adică adăugirea de către latini a clauzei filioque la crezul niceean); (2) primatul papal; (3) purgatoriul; (4) întrebuintarea pâinilor nedospite (azimilor) în Euharistie. O altă pricină însemnată asupra căreia trimișii ar fi vrut să zăbovească era deosebirea în Ortodoxie între „firea” dumnezeiască și „lucrările” sfințitoare, însă împăratul, voind să înlăture ivirea vreunor pricini potrivnice unirii, nu a îngăduit teologilor greci a vorbi în această privință.

Filioque

Încă din primele veacuri ale Bisericii, celor botezați în credința creștină li se cerea să mărturisească cele ale drepte credințe în chipul unei scurte mărturisiri dogmatice, numită „Crez”. Primul Sinod Ecumenic (Niceea I, 325) și al doilea Sinod Ecumenic (Constantinopol I, 381) au hotărât ceea ce a ajuns să fie cunoscut drept Crezul Niceeo-Constantinopolitan, sau mai simplu Crezul Niceean. Acest crez a fost întocmit pentru a lămuri învățătura Bisericii privitoare la Dumnezeirea lui Hristos și spre a sta împotriva ereziei ariene, răspândită atunci în Biserică, rătăcire ce hulea zicând că Hristos a fost o ființă zidită iar nu Dumnezeu veșnic. Simbolul credinței de la Niceea a fost sobornicește primit, atât în Răsărit cât și în Apus, drept rostirea cea mai de seamă a învățăturii dogmelor ortodoxe. În 589, un sinod local din Toledo, Spania, a adăugat un cuvânt la crez astfel încât să zică: „Cred... în Duhul Sfânt, Domnul de viață Dătătorul, care din Tatăl și din Fiul purcede” (*filioque* în latină). Acest adaos a fost închipuit ca o neprielnică apărare împotriva arianismului. Roma nu a primit la început schimbarea crezului strămoșesc. În

secolul IX, papa Leon III a pus să fie înscris crezul ortodox fără *filioque*, pe plăci de argint, în bazilica Sfântului Petru. Curând după anul 1000, însă, Biserica Romei a primit înnoirea. Eresul *filioque* a cuprins îndeobște cea mai întinsă parte din temele sinodului. Următorul cuvânt din „Viețile Stâlpilor Ortodoxiei” arată mărturisirea Ortodoxă a Sfântului Marcu față de *filioque*:

”Într-adevăr, aceasta a fost cea mai dureroasă împotrivire între Ortodocși și Latini. Grecii, călăuziți de Sfântul Marcu, au arătat că orice schimbare în crez - *filioque* sau nu - este împotriva canoanelor. Unii papi dinaintea lui Eugenie nu au pedepsit această adăugire iar cu alte prilejuri, alții au sprijinit-o. Îndeobște, papii ce au urmat au întărit această învățatură eretică, mărturisind că Duhul Sfânt purcede din ipostasurile Dumnezeului Tată și Dumnezeului Fiul, adică purcederea Sa este din cele două ipostasuri. Astfel, trufașii teologi catolici au dat naștere la două purcederi în Dumnezeire. Ortodoxia arată că Tatăl este singurul Pricinitor al Fiului și al Duhului - Unul născându-se veșnic din El și Celălalt purcezând veșnic din El. Așadar Dumnezeu este Unul fiindcă Tatăl este pricina Dumnezeirii, prin aceasta plinindu-se unitatea. Adăugirea *filioque* s-a strecurat treptat în fosta Biserică a Apusului, deși Sinoadele Ecumenice I și II au luat hotărârea limpede și de nezdruccinat, precum și celelalte Soboare vor întări, ca în Crez nici un cuvânt să nu se schimbe, să nu se adauge sau să nu se scoată, câtuși de puțin. Asupra celor ce ar îndrăzni să facă noi tâlcuiri, Sfinții Părinți au aruncat grele anateme de nedezlegat!

Sfântul Marcu, împotriva netrebnicelor schimbări ale latinilor, a stăruit a fi citite înaintea soborului, Canoanele Bisericii privind cele de mai sus. S-a dat citire hotărârilor ultimelor cinci Sinoade Ecumenice, precum și învățăturilor unor sfinți, dimpreună cu cele ale mai multor papi ai acelor vremi, toate întărind Crezul Ortodox și dând anatemei o cât de mică schimbare a lui. Mulți din călugării catolici aflați la sinod, după ce au auzit hotărârile și actele Sinoadelor Ecumenice alături de cuvintele ierarhului Marcu, au mărturisit că nu mai auziseră așa ceva până atunci. Au izbucnit zicând că grecii învață mai corect decât teologii lor, și s-au minunat de Marcu al Efesului. Totuși, paterii latini s-au împotrivit aducând mai multe păreri în apărarea eresului: cum că *filioque* nu ar fi fost un adaos adus crezului, ci doar o tâlcuire; că Papa, ca și întâi-stătător al bisericii, ar fi împuternicit să facă

astfel de lămuriri în Crez; și că hotărârile sinoadelor, chipurile, ar sta împotriva schimbărilor neortodoxe în Crez.

Arhiepiscopul Marcu a deosebit lucrurile, spunând: „*Credința noastră este dreapta mărturisire a Părinților noștri. Cu ea, noi nădăjduim să ne înfățișăm înaintea Domnului și să primim iertarea păcatelor; iar fără de ea, nu știu ce fel de cuvioșie ne-ar putea izbăvi de chinul cel veșnic. Toți Dascălii, toate Sinoadele și toate dumnezeieștile Scripturi ne îndeamnă să fugim de cei ce cugetă în chip osebit și să ne depărtăm de împărtășirea cu aceștia. Dacă primim că Duhul Sfânt porcede și de la Fiul, înlăturăm monarhia din Dumnezeire și arătăm a fi două cauze ale Dumnezeirii*”.

Primatul și “negreșelnicia” papală

Se arată din cuprinsul Noului Testament și altor scrieri creștine din vremurile apostolice, că episcopul este întâi-stătătorul obștii creștine locale. El este păzitorul unității Bisericii și este dator cu păstrarea rânduielilor dumnezeiești în biserică ce îi este încredințată spre păstorire; el trebuie nu în cele din urmă să învețe și să apere credința adevărată. În prima parte din cel de-al patrulea veac după Hristos, cinci cetăți din Imperiul Roman s-au ridicat cu deosebită însemnătate în sprijinul creștinătății, episcopii lor fiind numiți „patriarhi”, însemnătate legată de așezarea lor în fruntea noroadelor creștine. Treapta de patriarh sau papă însemnează doar o numire mai osebită, o recunoaștere a cinstirii de întâi-stătător peste turma ce îi este încredințată spre păstorire, patriarhii sau papii înaintea lui Dumnezeu rămânând tot episcopi. Doar unuia dintre acești episcopi i-a fost dăruită întâietatea juridică, locul cel de frunte primindu-l așadar Papa Romei. Tâlcuirea în felurite chipuri a treptei papalității în Apus, cu pretenții de despot cu putere lumească peste Biserică, îndeosebi după căderea din har după Marea Schismă de la 1054 a episcopilor catolici (astăzi numiți cardinali), a fost pricină de tulburare între Apusul latin și Biserica Ortodoxă a Răsăritului,

Mărturisirea latinilor dinaintea sinodului zice: „Astfel hotărâm că sfântul Scaun Apostolic și Pontiful Roman țin primatul asupra lumii; și că Pontiful Roman însuși este urmașul fericitului Petru, căpetenia Apostolilor, deci singurul ales de Hristos. Papa este capul întregii Biserici, și părintele și învățătorul tuturor creștinilor și toată puterea i-a fost dată prin fericitul Petru de către

Domnul nostru Iisus Hristos pentru a adăpa, conduce și governa Biserica sobornicească...” La aceste plâsmuiri inchizitoriale, în care harurile Bisericii sunt supuse omului-papă, Sfântul Marcu lămurește crezul ortodox, scriind: „*Pentru noi, Papa e ca unul din Patriarhi - și numai dacă este ortodox, adică mărturisește crezul și Credința Ortodoxă și nu se depărtează de la ea. Se învinovățește acela care îl pomenește ca arhiereu ortodox - pe acest papă și pe cei ce-l vor urma în eres, și latino-cugetătorul trebuie privit ca un trădător al credinței. Prin urmare, fugiți de acești lupi, fraților, ca și de împărtășirea cu ei, pentru că unii ca aceștia sunt apostoli mincinoși, lucrători vicleni. Nu este altceva de mirare dacă și ispititorii lui Satana se preschimbă în îngeri ai dreptății, al căror sfârșit va fi după faptele lor.*”

Purgatoriul și azimile

Asupra acestor păguboase înnoiri catolice privitoare la cel de-al treilea loc în ceruri (purgatoriul) și slujirea cu pâine nedospită (azime) ca și evreii, Sfântul Marcu a fost categoric zicând: „*Sinoadele i-au condamnat pe cei care nu au ascultat de Biserică și s-au încăpățânat în vreo oarecare părere potrivnică, pe care au propovăduit-o și pentru care au luptat. De aceea i-au și numit eretici, dar au condamnat mai întâi erezia și abia apoi pe cei ce o urmează. Eu însă, nu propovăduiesc o oarecare părere de sine, nici nu am plâsmuit vreo schimbare, nici nu mă încăpățânez în vreo oarecare dogmă străină și mincinoasă, ci mă păzesc pe mine însumi în dreapta și adevărata credință pe care a primit-o Biserica de la Însuși Mântuitorul nostru Iisus Hristos până acum.*

Aceeași Sfântă Tradiție și neîntreruptă viețuire apostolică, Biserica Romană a împărtășit-o înainte de schismă împreună cu Biserica noastră Răsăriteană. Aceleași dogme, rânduieli și predanii ortodoxe au fost laudate întotdeauna, și înainte și în vremea adunării acestui sinod; de multe ori le-ați pomenețit și nimeni nu a putut cu nimic să le învinuiască sau să le găsească vreun păcat. Dacă acum apar această credință și nu vreau să mă abat de la ea, cum aș putea fi socotit în același fel în care ereticii au fost blestemați? Pentru că ar trebui mai întâi să judecați credința în care cred. Iar dacă această credință e mărturisită în chip dreptslăvitor, cum aș putea fi vrednic de condamnare?”

Apărarea Ortodoxiei de către Sfântul Marcu

Pe măsură ce întrunirile se prelungeau, grija pentru înțelegerea teologică au lăsat loc viclesugurilor lumești și de partea papei (pentru a-și supune bisericile ortodoxe puterii sale) și a împăratului (pentru ajutor militar din Apus). Într-un efort de a grăbi cuvântările și de a ușura unirea, împăratul Ioan i-a surghiunit pe doi din cei mai puternici apărători ai Ortodoxiei, Marcu al Efesului și Antonie al Eracleei, închizându-i în chiliile lor și punând străjeri la ușă pentru a-i împiedica să iasă. În scurt timp s-a ticluit o hotărâre de unire în care ortodocșii au primit învățăturile de credință catolice în schimbul trimerii de oști împotriva agarenilor. Până și patriarhul bizantin Iosif a avut o întâlnire cu Sfântul Marcu pentru a-l îndupleca să semneze hotărârea. Dar Sfântul a fost neclintit: „*Nu voi face aceasta niciodată, orice s-ar întâmpla! Nu voi semna niciodată unirea, chiar dacă ar trebui să-mi primejduiesc însăși viața mea! În materie de credință, nu e loc pentru îngăduință nici pogorământ*”. La opt zile după ce i-a silit pe ceilalți trimiși ortodocși să semneze, patriarhul Iosif a murit. Lacomul împărat Ioan a luat cu de la sine putere conducerea bisericii, fapt osândit de Sfântul Marcu: „*Nimeni să nu ne stăpânească în Credința noastră Ortodoxă: nici un împărat, nici un ierarh, nici un mincinos sinod, nici altcineva, ci numai Unul Dumnezeu, care atât prin El cât și prin ucenicii Săi ne-a fost dată nouă*”.

Dar papa și împăratul au prins a înfricoșa pe trimișii ortodocși spre a semna unirea. Papa a amenințat cu retragerea oștirii dacă ortodocșii nu semnează. S-au făgăduit daruri în schimbul semnăturilor ortodocșilor. Între episcopii ruși chemați la sinod, s-a aflat unul nevoind a semna dintru început blestemata unire, fapt pentru care a fost întemnițat timp de o săptămână până ce în cele din urmă a încuviințat rătăcirea. Aproape toți episcopii și cărturarii Răsăritului temându-se pentru viețile lor, au părăsit orașul.

Până în sfârșit, Marcu al Efesului a fost singurul episcop ortodox rămas în cetatea Florenței care nu a primit să semneze hotărârea de unire: „*Ortodoxia a fost mai de preț pentru Marcu decât Statul; Ortodoxia este cea fără de sfârșit comoară, Biserica adevărată a celor ce sunt mântuiți. Imperiul bizantin e al pământului: s-a născut, a înflorit și va pieri. Dar Ortodoxia este de-a pururea vie și trebuie păstrată ca o lumină pururea fiitoare*.” Iar cât despre ceilalți

trimiși „ortodocși”, chiar dacă în inimile lor mulți nu au voit să semneze, n-au pregetat a se lepăda de Ortodoxie îngroziți fiind de moarte, ori din iubire de arginți, slava deșartă, sau pentru a-i fi pe plac împăratului.

Trebuie amintit că nu toți latinii au încuviințat asemenea fapte: dominicanul Ioan de Montero, a stăruit cerând cu multă ardoare întoarcerea sfântului Marcu al Efesului la cuvântări, însă împăratul nu a îngăduit.

În 5 iulie 1439, Unirea de la Florența a fost pecetluită. În urma semnării acestei hotărâri de către episcopii Răsăritului, timp în care papa Eugenie pecetluia înțelegerea, a întrebat dacă a semnat și Marcu al Efesului. Spunându-i-se că Sfântul nu a primit una ca aceasta, papa a strigat: „*Atunci nimic nu am dobândit!*” După toate acestea, în ziua următoare unirea a fost prăznuită de o împreună slujire, săvârșită de apostoți laolaltă cu ereticii catolici, răsăritenii întorcându-se apoi la Constantinopol.

Cu mijlocirea neguțătorilor ce s-au aflat în cetățile Ferrarei și Florenței, vrednicia isprăvilor Sfântului Marcu s-a vestit înaintea întoarcerii în cetatea Bizanțului. Astfel aflând despre dârzenia sa mucenicească, norodul aștepta cu nerăbdare venirea Sfântului. Hrisoavele vremii arată astfel acele timpuri: *Poporul îl slăvea precum cândva israelitenii de demult pe Moise și pe Aaron, laudându-l cu numire de „sfânt”*. Chiar și cei ce erau împotriva lui Marcu ziceau: „*Daruri nu a luat și nici aur de la papă*”. Însuflețiți, credincioșii s-au ferit de episcopii care semnaseră, ba chiar i-au ocărât. Preoții și ierarhii rămași în Constantinopol se arătau potrivnici liturghisirii împreună cu unioniștii. În acest răstimp, patriarhii Bisericii au înștiințat norodul că nu sunt cu nimic legați de cele semnate de trimișii lor. Vrednicia Sfântului Marcu a fost asemuită cu a Sfântului Atanasie cel Mare și a Sfântului Ioan Teologul. Ierarhii și cărturarii Bisericii dimpreună cu întreg norodul, slăveau pe sfânt ca fiind purtător al harului de mucenic și mărturisitor.”

Despre cele petrecute la acel tâlhăresc sinod, sfântul grăia: „*Îi rugam, și ce nu le spuneam care să poată să înmoaie chiar și inimile de piatră: să se întoarcă la cea de obște mărturisire pe care o aveam mai înainte și între noi și cu Părinții noștri cei Sfinți, când toți spuneam aceleași și nu se afla în mijlocul nostru schisma... căci altfel părem „a cânta în gol” sau „a coace pietre” sau „a semăna pe pământ pietros” sau „a scrie*

deasupra apei” sau câte altele spun pildele despre cele nu sunt cu puțință a le săvârși. Căci ei au dat pricina schismei, în mod vădit purtând adăugirea.

Pentru aceasta învățăturile dascălilor apuseni nici nu le cunosc, nici nu le primesc, încredințat fiind că sunt înșelătoare. În materie de credință ortodoxă nu poate fi pogorământ. Stricarea credinței obștești este pierzarea de obște a tuturor. **Toate cele ale credinței ortodoxe nu îngăduie iconomia.** Niciodată nu s-au îndreptat cele bisericesti prin rezolvări de mijloc. Între lumină și întuneric poate cineva să spună că este înserare sau amurg; dar mijloc între adevăr și minciună nu poate nimeni să gândească, oricât s-ar strădui. Împăcare între adevăr și minciună nu este! În cele ale credinței nu încap pogorământul nici iconomia, deoarece pogorământul pricinuieste puținătatea credinței. Aceasta este deopotrivă cu a spune: “Taie-ți capul și du-te unde vrei.”

Noi de fapt am rupt toate legăturile cu latinii tocmai fiindcă sunt eretici. Pacea cu ei poate fi înfăptuită numai atunci când se vor lepăda de adăugirea la Crez și vor primi învățătura ortodoxă despre purcederea Duhului Sfânt. **Pentru aceasta nu trebuie nicidecum să ne unim cu ei!** Ne-am rupt mai înainte de ei, sau mai degrabă i-am tăiat și i-am despărțit de trupul comun al Bisericii, ca având un cuget nepotrivit și necuvios făcând adăugirea în chip nebunesc. Prin urmare, ne-am întors de la ei, de vreme ce erau eretici și din cauza aceasta ne-am despărțit de ei.” (Scurta scrisoare, PG 159, 1931C)

Sfântul Marcu, acum pătimind trupește de boala ce se cheamă cancer, își petrece ultimii patru ani ai vieții predicând și scriind împotriva falsei uniții. În mai 1440 în ziua de dinaintea întronării noului patriarh de cele latinești cugetător Mitrofan II al Cizicului, Sfântul Marcu și Antonie al Eracleiei au lăsat cetatea Constantinopolului. Sfântul întorcându-se în cetatea Efesului, aflată acum sub stăpânire turcească, poartă de grijă norodului și întregii Biserici aflată sub a sa oblăduire. Din pricina bolii și a opririi cu silnicie de slujirea celor sfinte, Cuviosul își îndreptează pașii spre Muntele Athos, căutând însingurarea pustnicească.

Aflându-se în trecere prin ostrovul Limnos, este întemnițat din porunca împăratului, fiind închis pentru doi ani. În epistola sa „Către toți creștinii ortodocși de pe întreg pământul și din ostroave”, a întărit credința Ortodoxă împotriva

înnoirilor catolicești, îndeosebi filioque, ipostasul și lucrările dumnezeiești, purgatoriul, azimile și papalitatea. Întorcându-se în Constantinopol, a început iarăși lupta pentru Ortodoxie, încurajându-i pe frații cei ortodocși și aducându-i la pocăință pe cei târâți departe de dreapta credință de către latino-cugetători.

Slăbit de atâtea aspre lupte, s-a îmbolnăvit greu, iar după paisprezece zile și-a dat viteazul și sfântul său suflet Puitorului de nevoie, Hristos, în ziua de 23 iunie 1444, în casa părintească din Galata Constantinopolului, la vârsta de 52 de ani, lăsând această vale a plângerii, pentru a se strămuta la veșnicele locașuri și a primi plată pentru ostenele sale, „alegând mai bine să pătimească cu poporul lui Dumnezeu, decât să aibă dulceața cea trecătoare a păcatului” (Evrei 11, 25). Înainte de a adormi, i-a legat cu jurământ pe cei ce erau de față să păzească buna mărturisire a Ortodoxiei chiar cu prețul martiriului. Cinstitul sau trup a fost îngropat în mănăstirea Sfântului Gheorghe din Mangane, unde îmbrăcase și schima monahală.

Pe mormântul acestui Sfânt, singurul apărător al Credinței Ortodoxe din acea vreme, ar trebui să se pună după vrednicie minunatul cuvânt al Apostolului Pavel: „Lupta cea bună m-am luptat, călătoria am săvârșit, credința am păzit. De acum mi s-a gătit cununa dreptății, pe care Domnul îmi va da-o în ziua aceea, El, Dreptul Judecător” (II Timotei 4,7-8).

Nouă ani mai târziu, Constantinopolul apostat a căzut în mâinile agarenilor, iar cea mai mărită biserică a creștinătății a fost prefăcută-n moschee...

Întâia împotrivire ierarhicească privind unirea florentină a avut loc în aprilie 1443 când cei trei patriarhi Ioachim al Ierusalimului, Filotei al Alexandriei și Dorotei al Antiohiei s-au întâlnit la Ierusalim și au dând anatemei tâlhărescul sinod de la Ferrara-Florența și pe patriarhul Mitrofan al Constantinopolului ca eretic. Însă împăratul, patriarhul și câțiva clerici au rămas credincioși unirii mincinoase. Abia în 1472 patriarhul Simeon I al Constantinopolului a lepădat la rândul său uniția catolică.

În februarie 1734 Sfântul Sinod al Bisericii, sub patriarhul Serafim I al Constantinopolului, a canonizat pe Marcu al Efesului ca sfânt, hotărând ziua de 19 ianuarie ca dată a prăznuirii sale.

Cu ale lui sfinte rugăciuni, Doamne miluiește-ne și ne mântuiește pe noi, Amin.

Cântarea 7:

Iată a strălucit ca soarele pomenirea ta de trei ori fericite Marcu, luminând pe toți credincioșii Răsăritului, prin teologhisirea cea înaltă a Dumnezeirii lui Hristos.

Să audă urmașii latinilor preaputernicul glas al dumnezeiescului ritor, că pocăința fiind desăvârșită, nu trimite în munca focului pe cei ce au murit, ci la veselie.

Să tacă astăzi gurile cele mincinoase ale latinilor, a celor ce au scornit al treilea loc în chip răuslăvitor, căci iată limba cea preavestită a lui Marcu, cu ortodoxă propovăduire a arătat două locuri ale judecății.

Precum zice David psalmistul, în casa Domnului te-ai arătat măslin roditor, fericite Marcu, descoperitorule de cele dumnezeiești, blândețea propovăduirii apostolești purtând, cetății Efesului te-ai arătat cu adevărat laudă, dreptcredincioșilor de răsărit mlădiță și rod îmbelșugat de dumnezeiască înțelepciune, pe care cu laude îngerește te mărim.

A Născătoarei

Întrupându-se Cuvântul cel netrupesc, Fiică, Mireasă a lui Dumnezeu, pe oamenii cei trupești i-a arătat fără de trup. Pentru aceasta îngerii cântă: Prealăudate Doamne al Părinților și Dumnezeule, bine ești cuvântat.

Catavasi: Pe Tine Cel ce ai răcorit în foc...

Cântarea 8:

Pe acest pământ ai lepădat cinstea și mărirea cea iute pieritoare și ai primit viața cea pururea veșnică și moștenirea cea nesticăcioasă, preafericite, supunând duhului cugetul trupului și pre amândouă le-ai închinat adevăratului Cuvânt cel mai presus de lume.

Cinstește pomenirea ta, ierarhe, Biserica Ortodoxă a lui Hristos, pentru care te-ai nevoit până la sânge și a cărei slavă o ai întărit, de Dumnezeu înțeleptite, arătând că fericirea sfinților nu este desăvârșită înainte de judecată, de trei ori fericite.

Dreptii se vor umplea desăvârșit de apa vieții și a nesticăciunii și vor lua cununa deplină a biruinței după înviere; iar păcătoșii vor primi pedeapsa desăvârșită, după cuvintele tale, preaînțelepte ierarhe.

Învățătura latinilor care basmuiește că toți dreptii primesc fericirea dumnezeiască în chip desăvârșit înainte de înviere, iar păcătoșii pedeapsa deplină, este dovedită de cuvintele tale a fi flecăreală. Cum dar se va face judecata înainte de Dreapta Judecată?

A Născătoarei:

Pentru mila cea nespasă, Cel ce este negrăit tuturor ființelor S-a arătat oamenilor din tine, Preanevinovată, ca un Om și a rămas întru arătare și după arătare, cum era și înainte de arătarea din nou, ca un Dumnezeu fiind nearătat tuturor.

Să lăudăm să binecuvântăm...

Pe tinerii cei binecredincioși în cuptor nașterea Născătoarei de Dumnezeu i-a mântuit, atunci fiind închipuită iar acum, plinită. Pe toată lumea ridic-o să cânte: Pe Domnul lucrurile lăudați-l și-L preaînălțați întru toți vecii.

Catavasi: Uniți fiind cu focul...

Cântarea 9:

Ai ridicat biruință împotriva vrăjmașilor latini, sfinte Marcu, și prin aceasta ai umplut cu adevărat de toată rușinea chipul lor cel păgânesc, arătând prin dumnezeieștile tale graiuri că nu cuvintele Domnului: „Mâncați...” și „Beți...” prefac Cinstitele Daruri.

Darurile cele puse înainte se sfințesc prin rugăciunile preoților și pogorârea Duhului Sfânt, după cum tu, Marcu, luminat ai arătat, urmând adevăraților liturghisitori Vasile, Grigorie și Ioan, a căror viață și cuvânt le-ai râvnit.

Prioste cântarea noastră ce se aduce ție ca o cunună din aur alcătuită, nebiruitule, mare atlet al lui Hristos, biruind cele opt capete ale ereziei blasfemiatoare a latinilor, singurule luptător statornic și de mii de ori biruitorule.

Ca un stâlp viu și ca un chip însuflețit al faptelor bune și al credinței, stând de față, strigi pururea cu faptele și cu graiurile, de Dumnezeu înțelepțite, și pe toți credincioșii îi înveți să te urmeze. Pentru aceasta laudăm după vrednicie pururea pomenirea ta.

A Născătoarei:

Înălțimea cerului și adâncimea pământului cel fără de margini cine poate să le tâlcuiască, Fiică, pururea Fecioară? Așa și înălțimea tainei tale, cum o minte îngustă va putea să talmăcească adâncul cel nemărginit al nașterii tale celei fără de sămânță, Precurată?

Catavasia: În Lege, în umbră și în Scriptură...

LUMINÂNDA

A sfântului Marcu, glasul 1:

Pe întâistătorul Efesului, pe învățătorul și izbăvitorul prea mare al lumii, să-l laudăm pe Marcu, pentru că s-a făcut stâlp neclintit al Ortodoxiei, preaputernic mijlocitor și fulger care arde reaua credință a latinilor.

Slavă..., **a sfântului Macarie, glas 4:**

Și acum..., **a Născătoarei:**

Marie, cămară aurită a Dumnezeirii, bunăcuvinița neamului nostru, înfrumusețătoarea lumii celei fără de frumusețe, înfrumusețează nefrumusețea sufletului meu, care cu dragoste și cu credință

pe tine, Fecioară, te înfrumusețează cu preafrumoase cântări.

LA LAUDE

Se pun stihirile pe 6: 4 ale sfântului Marcu și 2 ale sfântului Macarie, glasul 1:

Acum, luminat fiind de razele cele strălucitoare de lumină ale preadumnezeieștii Treimi, te arăți cu totul în lumină, sfinte Marcu, cu totul strălucitor, cu totul dumnezeu după har, fericite, și vezi curat lumină pe Tatăl, lumină pe Fiul, lumină pe Duhul cel Preasfânt.

O, Marcu, câștigând numele apostolului Marcu celui ca un leu închipuit și al lui scaun ținând, de Dumnezeu purtătorule, la fel și duhul și puterea apostolilor după rânduială ai dobândit; pentru aceasta cu tărie ai împrăștiat papistășeștile năpârci.

Luceafărul Romei mândrindu-se înfricoșător și scaunul punându-și-l mai presus de stele, tu singur umplându-te de râvnă ca și Mihail, ai strigat preaslăvit: Să stăm bine, să stăm toți în cinstitele predanii ale Sfințiților Părinți.

O, Marcu, pururi pomenite, te-ai unit cu teologiei ca un teolog al lui Dumnezeu, cu cuvioșii iarăși ca un cuvios preafelic; cu mucenicii ca un mucenic fără de sânge și pe Dumnezeu Îl rogi pentru noi cei ce cu dragoste te laudăm pe tine.

Slavă..., **a sfântului Marcu, glasul 5:**

Să trâmbițăm cu trâmbiță de cântări, să dănuim duhovnicește și să batem din palme veselindu-ne, întru preacinstita prăznuire a purtătorului de Dumnezeu Părinte. Împărații și domnii împreună să laude pe cel ce prin lupte înțelegătoare pe fiii Apusului vitejește cu înțelepciunea i-a biruit. Păstorii și învățătorii, pe apărătorul nebiruit al Ortodoxiei împreună să alerge să-l fericească. Cuvioșii pe nevoitorul, preoții pe păstorul, cei în necazuri pe izbăvitorul, filozofii pe iubitorul de înțelepciune, păcătoșii pe fierbinte rugătorul, bolnavii pe vindecătorul,

teologii pe de-Dumnezeu-cuvântătorul, toți ortodocșii pe binefăcătorul tuturor după datorie să-i strigăm slăvindu-l: Preasfinte Marcu, mijlocește pentru noi către Dumnezeu și Stăpânul, și ne izbăvește din mâhnire cu rugăciunile tale.

Și acum..., **a Născătoarei:**

Ca ceea ce ești mijlocitoare neadormită și rugătoare plină de stăruință către Domnul, preacurată, liniștește supărările și stinge tulburările ereticilor, mângâind inima noastră care este întru scârbe, Fecioară, și umple de har cugetele noastre, ca să te mărim pe tine, după vrednicie.

Doxologia mare, ecteniile și otpustul.

LA LITURGHIE

La Fericiri se pun: din Canonul sfântului Marcu cântarea a III-a pe 4 și a sfântului Macarie, cântarea a VI-a pe 4

După Vohod și tropare, Prochimen glasul 7: Scumpă este înaintea Domnului moartea cuvioșilor Lui. **Stih:** Ce voi răsplăti Domnului pentru toate câte mi-a dat mie? **Apostolul, din Epistola a II-a către Timotei (I, 8-18):** Fiule Timotei, nu te rușina de mărturisirea Domnului nostru...; **Aliluia, glasul 2:** Preoții Tăi Doamne se vor îmbrăca cu dreptate. **Stih:** Căci Domnul a ales Sionul, și l-a ales ca locuință Lui (caută la ziua de 10 februarie). **Evangelhia de la Ioan (XV, 17-27; XVI, 1-2):** Zis-a Domnul ucenicilor Săi: aceasta vă poruncesc vouă: să vă iubiți unul pe altul... (caută Evangelhia a doua din ziua de 26 octombrie).

CHINONICUL

Întru pomenire veșnică va fi dreptul, de auzul rău nu se va teme.